

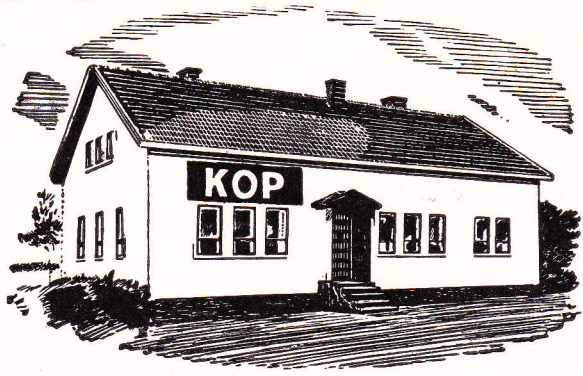
KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 3 1957

NAVITIO 1957

VIISAAN
MIEHEN

JÄLJET

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

Lahden OLUT
minun mieleiseni

Sampo-
sarjan
tehokkaita
tikkuja

Sotilastikku miesten
miehen.
Kirjattikku kätevä
käyttää.

TUKKUKAUPPOJEN OY

No 3

15. 10. 1957

1. vuosikerta

KANSA TAISTELI

— miehet kertovat

KUVAUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihtilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, vääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Munkkiniemi, Dosentintie 2 Puhelin 48 2050 KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimet: tilaukset 19367 levikinhuolto 622271 Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

ILMESTYY VUONNA 1957 NELJÄNÄ NUMERONA. TILAUSHINTA KOKO VUODELTA 200 MK

VALO NIHTILÄ

LÄNSI-KANNAKSEN VALTAUS ELOKUUSSA 1941

IV AK oli ennen hyökkäystä puolustuksessa Suomenlahden ja Vuoksen välillä divisioonat oikealta lähtien 8., 4. ja 12. D. Hyökkäystä suunniteltaessa lähdettiin siitä, ettei operatiota voitu jatkaa yli Viipurinlahden eikä Viipurin kautta, joten päävoimat olisi suunnattava Viipurin ja Vuoksen välitse etelään Kämärän seudulle ja sieltä saartamaan Viipuri. Tässä mielessä 8. D:sta irroitettiin yksi rykmentti, joka AK:n toimesta varustettiin polkupyörillä ja siirrettiin Joutsenoon. 4. D:n taas tuli luovuttaa lohkonsa vahvistetulle rykmentille ja siirtyä 12. D:n taakse. Kevyet osastot, paitsi 12. D:n, yhdistettiin Kev. Pr. T:ksi ja otettiin AK:n johtoon, kuten polkupyörillä varustettu JR 4:kin.

Tarkoitus oli, että 12. D. hyökkäisi lähinnä Vuoksea ja suuntautuisi pääosin Kämärää kohti. Sen takana oli tarkoitus Kev. Pr. T:n ja JR 4:n edetä ja vastarrinnan tultua murretuksi työntyä Viipurista kaakkoon ja etelään johtaville teille.

4. D:n taas tuli toimia 12. D:n oikealla puolen Talin suuntaan painopiste vasemmalla. 8. D. oli myöhemmässä vaiheessa liityttävä hyökkäykseen kuten 4. D:n puolustukseen jääneen rykmentinkin saavuttaakseen Viipurinlahden ja Viipurin luoteispuolella olevan vesistölinjan.

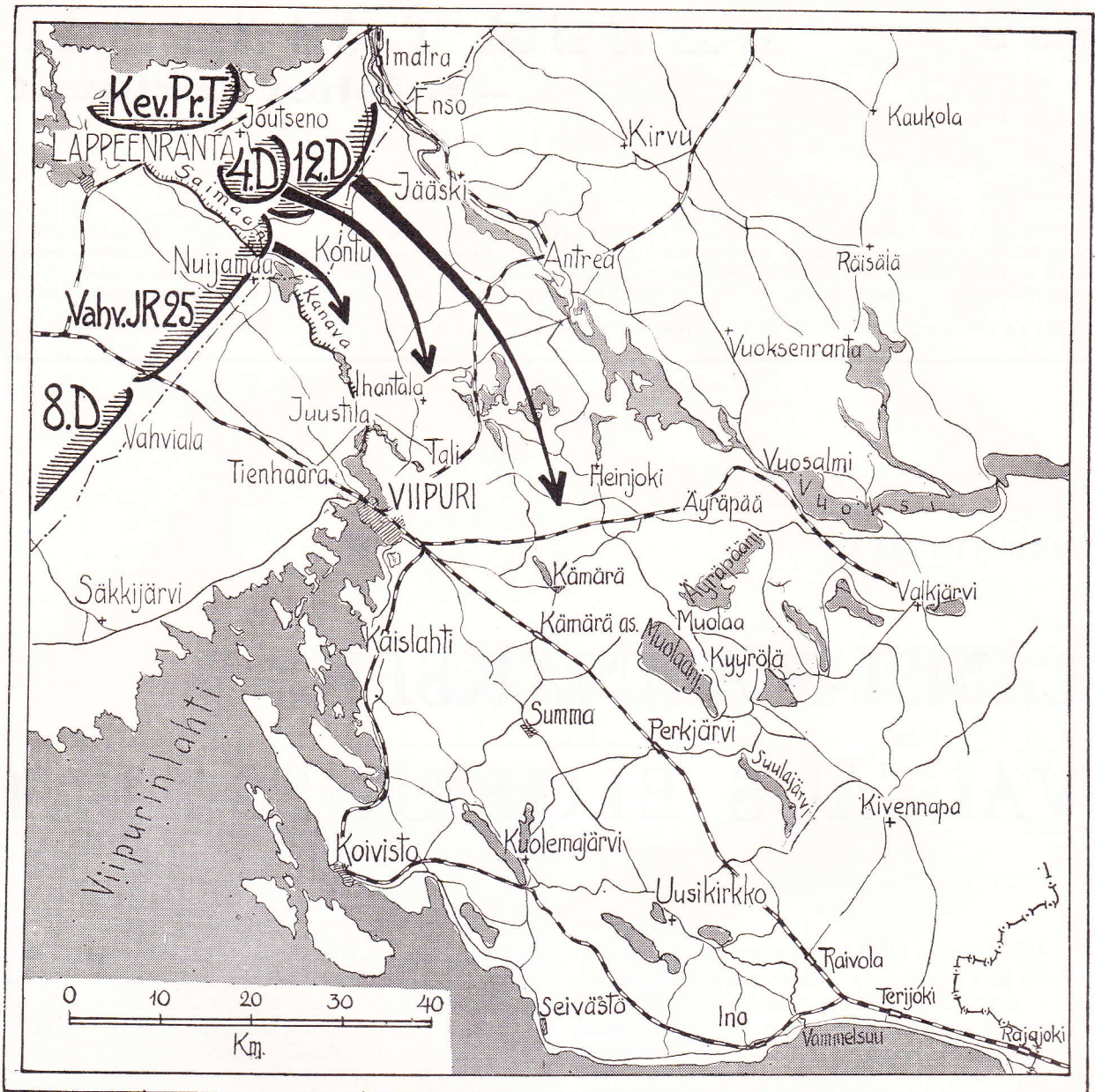
Suunnitelma muuttui kuitenkin, kun Vuoksen itä-

puolella hyökkävälle II AK:lle alistettiin JR 4 päämajan käskystä. II AK:n hyökkäyksen saavutettua Vuoksen ja sen saatua päämajasta käskyn hankkia sillanpääasema Vuosalmen seuduilla pyysi IV AK saada heittää Kev. Pr. T. sillanpään kautta venäläisten selustaan. Kun venäläiset vihdoin irroittautuivat 21. 8. 1941 vuorokautta ennen IV AK:n hyökkäyksen alkamista, lähti operaatio liikkeelle takaa-ajona koko AK:n rintaman leveydeltä.

Venäläisiä joukkoja oli alunpitäen IV AK:aa vastassa osin kolmatta divisioonaa, mutta II AK:n voimien tunkeutuessa kohti Vuoksea siirtyivät kolmannenkin divisioonan pääosat Vuoksen länsirannalle. Vettäytymisen alettua oli niiden suuntautuminen hämärän peitossa, kunnes 23. 8. 1941 alkoi vastahyökkäys Tali-Kämärä linjalta koilliseen ilmeisenä tarkoituksena tämän linjan ja Vuoksen välillä olevien suomalaisten voimien lyöminen. Tähän hyökkäykseen osallistuivat 115. D Talin ja 123. D Kämärän suunnassa. Samalla selvisi, että 43. D oli puolustuksessa Viipurin edustalla linjalla Tienhaara—Juustila—Ihantala—Tali.

Uusi tilanne aiheutti pari ratkaisevaa tarkistusta suunnitelmaan, jotka sitten hallitsivat seuraavien päivien sotatoimia.

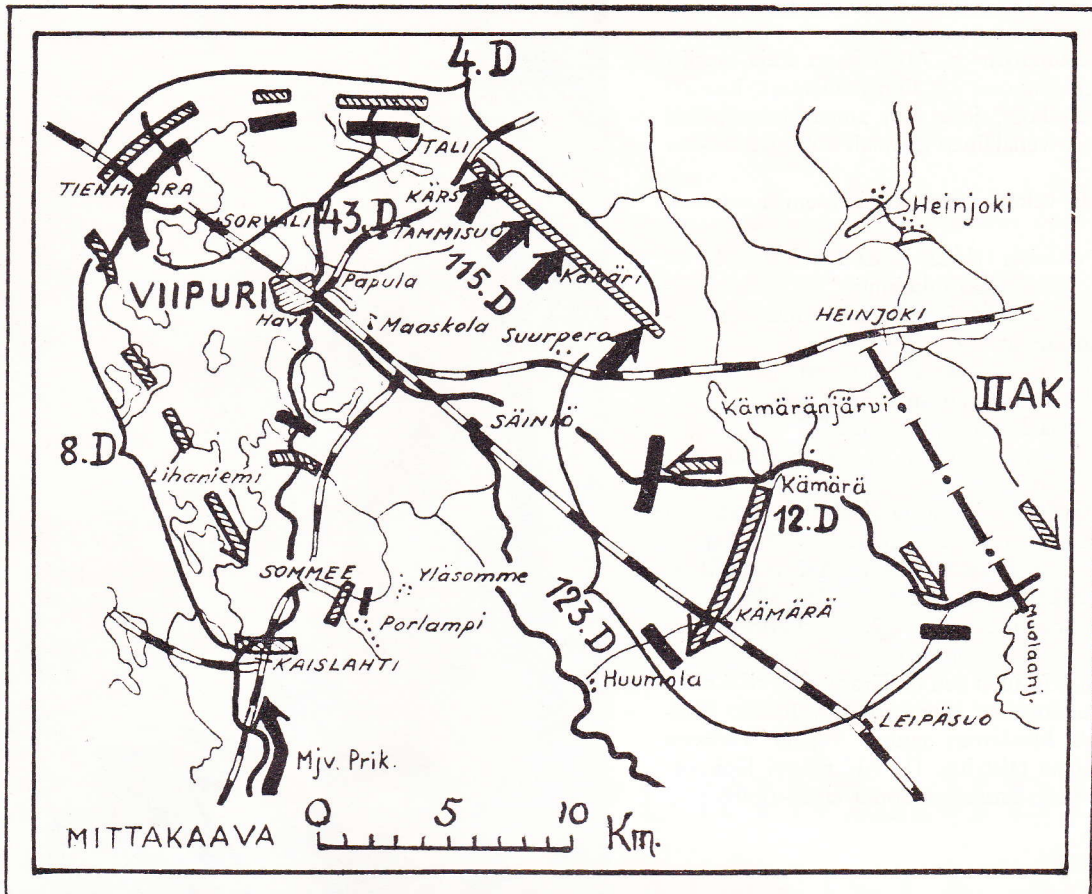
8. D oli saavutettuaan Viipurinlahden ja varmistet-

tuaan yhdellä pataljoonalla sivustansa Tienhaaran suuntaan todennut, että vastaranta näytti vapaalta. Kun venäläiset samalla olivat sitoneet voimansa vastahyökkäykseen ja kääntäneet selkensä Viipurinlahdelle pitäen sitä ilmeisesti vaarattomana suuntana, näytti olevan mahdollista suorittaa ylimeno ja katkaista Viipurin ja Koiviston välinen maantie ja rautatie. IV AK:n komentaja antoikin 8. D:lle tämän mukaisen käskyn. Suunnitelma kiteytyi nyt lopulliseen muotoonsa pyrkimyksenä vihollisvoimien kaksipuolinen saarrostus. Näin ollen saarron aikaansaamiseksi 12. D:n taholta riitti, kun se pääsi Viipurin ja Summan väliselle maantielle saakka. Tämän päämäärän saavuttaminen edellytti kuitenkin venäläisten hyökkäyksen pysäyttämistä ja sen jälkeen voimakkaan hyökkäyskiilan työntämistä Kämärän kautta Uudenkirkon tielle.

Samalla kun 12. D kävi ankaraa torjuntataistelua, jossa sitä avusti Kev. Pr. T. Talin maastossa, jonne se vastoin ohjeita oli suuntautunut, suoritti AKE voimien uudelleen ryhmitystä siten, että 4. D:stä suunnattiin yksi rykmentti 12. D:n käyttöön Kämärää kohti, kun taas Talin maastossa taisteleva 12. D:n rykmentti alistettiin 4. D:lle. Näin 12. D voi aikaansaada voimiensa keskityksen, joka teki mahdolliseksi tavoitteen saavuttamisen ja saarron täydentämisen yhdessä 8. D:n kanssa. 4. D:n osaksi taas tuli saartorenkain puristaminen luoteesta, pohjoisesta ja idästä.

Pihtiliike kehittyi sitten systemaattisesti molemmilta tahoilta. Suoritettuaan huomattavalta osalta tilapäisvälinein Viipurinlahden ylimenon Lihaniemen kohdalla 8. D. valtasi elokuun 25. p:nä. Sommeen aseman ja laajensi seuraavana päivänä sillanpäättä etelään Kaislahteen.

Tilanne 25. 8. 1941

12. D taas valtasi Kämärän aseman 25. 8 ja seuraavana päivänä Huumolan kylän Summan pohjoispuolella. Näin oli enää tietön 7 1/2 km leveä metsäalue ainoana aukkona saartorengaassa. Myös 4. D kiristi rengasta saapuen vasemmalla siivellä Säiniön aseman seuduille. Saartorengaaseen sisälle oli jäänyt 115. ja 43. D sekä osa 123. D:aa, kun taas osa viime mainitusta pääsi pahoin lyötynä vetäytymään Uudenkirkon suuntaan.

Venäläiset yrittivät ulosmurtoa 115. D:n ja 123. D:n osien osalta Uudenkirkon suuntaan ja myöhemmin, kun 43. D vetäytyi Viipurin pohjois- ja länsipuolisista asemistaan, sen voimin Sommeen kautta Koivistolle. Molemmissa suunnissa hyökkäykset lyötiin jatkuvasti takaisin venäläisille suurin tappioiden, vaikka Koivistolta venäläisten merijalkaväkirykmentti suoritti kevennyshyökkäyksenkin. Myös välimaaston tietön aukko pyrittiin sulkemaan, mutta osa venäläisistä — erikoisesti päällystöä — pääsi siivilöitymään läpi.

Samalla kun 4. D kiristi saartorengasta ja 8. sekä 12. D:aa torjui läpimurtoyritykset, suuntasi IV. AK:n operatiivinen johto 12. D:n päävoimat, joihin oli liitetty myös Kev. Pr. T ja II AK:lta palautettu JR 4 kohti Terijokea. 31. 8 löi 12. D Vammelsuussa ja Raivolassa Leningradista lähetetyt apuvoimat ja saa-

vutti 1. 9. Rajajoen, jonne hyökkäys ylipäällikön käskystä pysäytettiin.

Jotta 12. D:n saartorengaaseen jäänyt rykmentti olisi saatu irti, sai 4. D käskyn irroittaa voimiaan Viipurin pohjoispuolelta, missä se korvattiin divisioonalle alistetulla Linn. P:lla. Kun vaihto oli suoritettu oli 12. D jo murtautunut vastarinnan Vammelsuu — Raivola linjalla eikä enää välttämättä kaivannut saartotehtävään jäänyttä rykmenttiään, joten AK:n komentaja suuntasi sen Koivistolle. Sinne myös osa 8. D:n joukoista pyrki Sommeelta käsin, mikäli sen voimat siihen riittivät, sillä se taisteli edelleen torjuen 43. D:n ulosmurtoyritykset.

Elokuun 30:nä tunkeutui 8. D:n Tienhaaran seuduilla taistellut pataljoona Viipuriin, josta venäläiset joukot saartopihtien vaikutuksesta olivat poistuneet. Saartorengaaseen yhä kiristyneessä lähinnä pohjoisesta ja idästä ja venäläisten voimien tullessa sulletuksi Porlammien maastoon mitä tukalimpaan asemaan ne 1. 9. luopuivat viimeisestään vastarinnasta. Koivisto vallattiin 2. 9. Mutta metsissä piileksi suureksi määräksi ns. puskaryksiiä, kuten silloinen nimitys kuului. Niistä suuri osa luopui vastarinnasta maaston haravoinnin yhteydessä.

Kymmenessä päivässä oli IV AK:n sotatoimet saa-

tettu päätökseen ja joukot edenneet Moskovan rauhajan rajalta Rajajoelle. Kolme venäläisten divisioonaa oli täydellisesti lyöty.

Kaatuneita haudattiin n. 7.000 ja vankeja saatiin n. 9.000, niiden joukossa 43. D:n komentaja, kenraalimajuri Kirpitsnikoff, josta tuli ainoa suomalaisten vangiksi joutunut venäläinen kenraali koko jatkosodan aikana.

Sotasaalis oli valtava. Sitä kuvatakseni muutamia numeroita.

Aseita: 306 erilaista tykkiä, joista 155 kpl 122 mm tai suurempia, 246 kranaatinheitintä, 272 konekivääriä, yli 12.500 pikakivääriä, lukematon määrä kivääreitä ja 55 panssarivaunua.

Ampumatarvikkeita: yli 45.000 ammusta, joista yli 10.000 kpl 122 mm tai suuremmille kalibereille, ja 3 1/2 miljoonaa kiväärinpatruunaa.

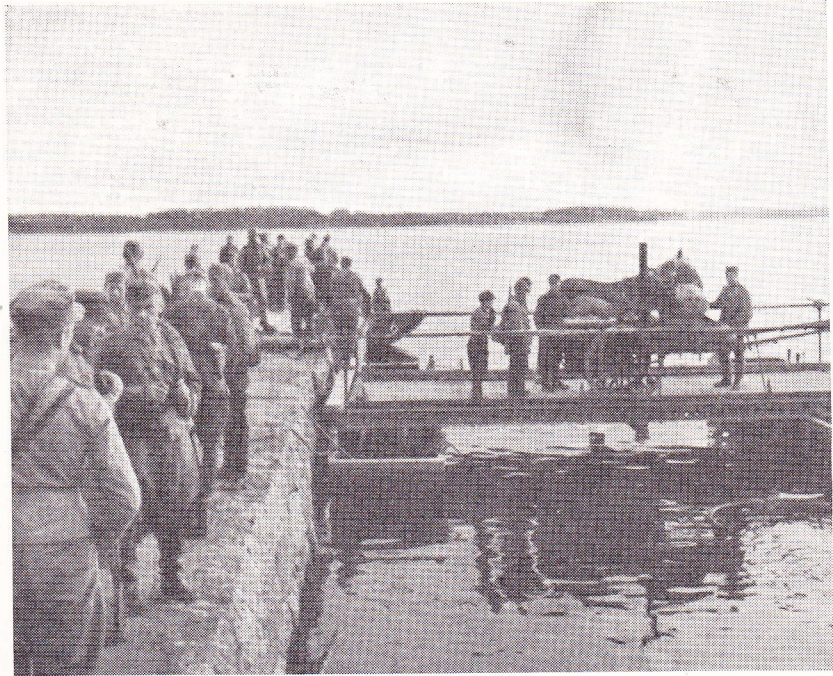
Veto- ja kuljetusvälineitä: n. 4.500 hevosta, 673 autoa ja 293 traktoria.

Yleiskuvan täydentämiseksi on vielä mainittava, että IV AK:sta vasemmalle, linjan Muolajärvi—Suulajärvi koillispuolella suoritti takaa-ajoa II AK osapuilleen rinnan 12. D:n kanssa. Mutta IV AK:n alkumenes-tykseen vaikutti ratkaisevasti 31. 7. hyökkäyksensä alkaneen II AK:n tunkeutuminen Vuokselle ja sillanpääaseman hankkiminen sen etelärannalla, sillä näin venäläisille muodostunut uhka pakoitti heidät jättämään asemansa Moskovan rauhajan rajalla Vuoksen länsipuolella ilman taistelua. IV AK säästy läpimurtotaistelulta ja voi alkaa operationsa takaa-ajolla.

Vihollinen on sytyttänyt metsän palamaan siten estääkseen joukkojemme etenemistä. Toisten vartioidessa ja estäessä yllätykset ja samalla sammuttaessa paloa jatkavat toiset hyökkäystään läpi savuavien metsien

Konekivääriampuja ja konepistoolimies Kannaksen hyökkäysvaiheen aikana etuasemissa

AARNE PIETARINEN

MUISTELMIA VIIPURINLAHDEN YLIMENON ALKUVAIHEISTA 1941

Kartat sivuilla 2 ja 3

VIIPURIN suurtaistelun lopulliseen menestykseen elokuun loppupuolella 1941 vaikutti eräältä osalta ratkaisevasti 8.D:n suorittama Viipurinlahden ylimeno sekä sen seurauksena Viipurista Koivistolle johtavan maantien katkaiseminen ja divisioonan tehokas osallistuminen taisteluihin Kaislahden — Porlammen — Sommeen alueella.

Divisioonan n. 8 vuorokautta kestäneen ylimenon onnistumisen, ylikuljetusten ollessa melkein 3 km, on pääasiassa laskettava aiheutuneen sen yllättävästä alkamisesta aikana, jolloin venäläiset olivat sitoutuneet Viipurista itäänpäin tapahtuneisiin vastahyökkäyksiinsä. Kun otetaan huomioon, että ylimeno aloitettiin 6 syöksyveneellä, joista varsinaisesti vain 4 oli toiminnassa, ei se valmistelujensa laajuuden puolesta tarjoa erityisen mielenkiintoista. Se on pikemminkin esimerkki siitä, miten vähin valmisteluin, mutta sopivaan aikaan aloitettu sota-toimi voi kehittyä huomattavaksi menestykseksi.

Tässä ei ole tarkoitus kuvata lähemmin ylimenoa eikä sen suoritusta, vaan esittää eräitä osittain muistinvaiheita seikkoja ylimenon alkuvaiheista.

IV Armeijakunnan oikealla siivellä vajaa, mutta raskailla tuliaseilla huomattavasti vahvennettu 8.D oli puolustuksessa valtakunnan silloisella rajalla Virolahdelta rautatielle ulottuvalla rintamaosalla,

missä etulinjan pituus nousi n. 60 km:iin. Armeijakunnan valmistautuessa hyökkäykseen painopiste vasemmalla siivellä 8.D:n oli 19.8.41 annetun armeijakunnan hyökkäyskäsken mukaan oltava aluksi puolustuksessa. Liittymisestä hyökkäykseen ilmoitettiin käskettävän erikseen. Viipurinlahden ylimeno ei siis siinä vaiheessa näyttänyt kovinkaan läheiseltä toimenpiteeltä.

Tilanne muuttui kuitenkin ratkaisevasti, kun vihollinen vähän ennen hyökkäyksen alkamista irroittautui ja alkoi vetäytyä ei ainoastaan armeijakunnan painopistesuunnassa (Suokumaanjärvi—Hannila), vaan myös 8.D:n kaistalla. 8.D:n ryhdyessä takaa-ajoon 22.8. aamulla sen hyökkäys pääsi niin ollen alkamaan melkein samanaikaisesti armeijakunnan päävoimien kanssa. 23.8. kuluessa divisioonan joukot olivat saavuttaneet pääosan Viipurinlahden luoteisrannikosta ja myöhään illalla partiot olivat todenneet myös rannikon Viipurinlahden pohjukassa vastapäätä Lihaniemeä vapaaksi vihollisista. Seuraavana päivänä alkoi Viipurinlahden ylimeno, voidaanpa sanoa osille joukoista suoraan marssirivistöstä ja ennen kuin edes tykistön tulitukea ehdittiin tai voitiin järjestää.

Muutamia vuosia sitten mm. eräs kenraali sanoi minulle: "Viipurinlahden ylimenohan alkoi divi-

Syöksyvene lähdössä. Syöksyveneiden avulla tapahtui vesistöjen ylittäminen nopeasti

sioonan omasta aloitteesta?" Vastasin tähän: "Kyllä siitä oli armeijakunnan käskykin, mutta muistaakseni ainakin valmisteluihin ryhdyttiin jo ennen kirjallisen käskyn saapumista." Luulen nyt edellä mainitsemieni lähdetietojen perusteella päässeeni asioiden oikeille jäljille, jotka osoittavat, että ylimenoajatus lähti armeijakunta-portaasta.

Ennen hyökkäyksen alkamista, luultavasti 20.8. tai 21.8., 8.DE:n tiedustelutoimiston päällikkö, luutnantti E. Palmén ilmoitti minulle, että erään puhelun yhteydessä IVAKE:sta oli kehoitettu 8.DE:aa valmistelemaan tiedustelun suuntaamista myös Viipurinlahden yli silmälläpitäen joukkojen myöhempää ylikuljetusta. 1) Muistaakseni divisioonan esikunnan operatiivinen osasto sai tehtäväkseen asian tutkimisen ja suunnitelman laatimisen, mutta esim. divisioonankomentajan kanssa siitä ei vielä silloin ollut puhetta.

Vihollisen perääntymisaikojen toteaminen ja takaa-ajoon ryhtyminen veikin sitten ajan ja ajatukset niin, että ylimenoajatuksen kehittäminen lie-nee jäänyt muutamaksi päiväksi vain piilotajuntaan.

Elokuun 28:na iltapäivällä, ehkä klo 16 tienoissa, jolloin ilmoitus Tervajoen taistelun voitosta oli jo lähetetty armeijakunnan esikuntaan, mutta jolloin

1) Palmén, nykyisin professori, muisteli myöhemmin, että IVAKE:n tiedustelutoimiston luutnantti J. Wainer oli eversti Nihtilän toimeksiannosta välittänyt mainitun kehoituksen.

Viipurinlahden luoteisrantaa myöhempien ylimeno- paikkojen alueella ei vielä ollut saavutettu, eversti Nihtilä soitti ja saatuaan kuulla tilanneselostuksen tiedusteli divisioonan jatkotoimintaa. Vastasin, että Ykspään suuntaan tapahtuvan takaa-ajon lisäksi tekisi mieli päästä myös "rapakon" yli. "Jahah", sanoi Nihtilä, "missä kohdin?" Vaikka en ollut asiaa vielä tarkemmin ajatellut, vastasin edessäni ollutta karttaa silmäillen: "Lihaniemi ja Uuras näyttävät sopivimmilta suunnilta". "Hyvä on", sanoi Nihtilä, ja siihen keskustelu päättyi. Tässä on eversti Nihtilän esiinvetämä operaatioajatus ja sen hyväksyminen lyhyessä muodossaan, niinkuin useasti sodan aikana on asian laita.

Kun ilmoitin puhelinkeskustelusta divisioonan komentajalle, eversti B. Winellille, hämmästyi hän aluksi aika lailla, mutta oli pian asiassa mukana. Niin syntyi toimintasuunnitelma. Sen mukaisesti syöksyveneillä Lihaniemen ja Suonionsaareen suoritettavan tiedustelun perästä oli varauduttava heti heittämään joukkoja yli, jos mainitut paikat todettaisiin vapaiksi vihollisista. Esikunta aloitti myös heti työskentelyn ylimenotoimintaa silmällä pitäen. Ja kun muutamia tunteja myöhemmin (klo 19.50) armeijakunnan esikunnasta saapui puhelimitse kehoitus ylimenovalmistelujen jouduttamisesta, jotta voitaisiin tehokkaasti häiritä liikennettä Viipurin—Kaislahden—Koiviston tiellä, ja vielä myöhemmin illalla myös kirjallinen käsky, jossa määrättiin, että

&D:n oli valmistauduttava siirtymään Viipurinlahden yli, jota varten oli hankittava sillanpääasema, olivat uuden operaation suunnittelut divisioonan esikunnassa jo täydessä käynnissä.

Lähempänä keskiyötä eversti Nihtilä ilmoitti vielä puhelimitse, että Virolahdella varataan divisioonalle 5 kalastajamoottorivenettä ylimenoa varten. Se olikin tarpeen, sillä ruuhien lisäksi divisioonalla ei ollut muita ylimenovälineitä kuin mainitut 6 syöksyvenettä, joista pioneerikomendantin kapteeni Y. Urton toimesta oli kuljetettava 4 Lihaniemen ja 2 Suonionsaaren vastaiselle rannalle 24.8. klo 4.00 mennessä. JR45:n yhden pataljoonan etummaisten osien oli oltava klo 5.00 alkaen valmiina ylikuljetusta varten. Koska vihollinen oli rikkonut pääteiltä sillat ja miinoittanut niiden ympäristöt ja koska metsätiet olivat huonossa kunnossa, ei syöksyvenettä saatu ajoissa perille, puhumattakaan kalastajamoottoriveneistä (väärinkäsityksiäkin sattui veneiden ohjauksessa) ja armeijakunnan esikunnan myöhemmin lähettämistä ponttoneista. Siten tiedustelu Lihaniemeen pääsi alkamaan vasta n. klo 10.00, ja pian sen jälkeen alkoi majuri Ylisen pataljoonan III/JR45:n ylikuljetus neljällä syöksyveneellä Porkansaaren rannasta, mihin tulitukiportaaksi oli asetettu konekiväärejä ja panssarintorjuntatykkejä. 1) Suonionsaari todettiin vihollisen miehittämäksi, ja vasta seuraavan päivän aamuna ylimenojoukot saivat siellä jalansijaa. Joukkojen kuljetus tapahtui kuitenkin koko ylimenen ajan vain Lihaniemeen Porkansaaresta (Majapohjasta) ja sitten myös Turkinsaaresta, koska kulkutietä Suonionsaaren — Uraan kautta ei saatu avatuksi. 2)

Vasta ylimenen alettua voitiin ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tavallisesti edeltävät ylimenoa, kuten tykistön tulituen, ilmatorjunnan ja hävittäjäsuojauksen järjestäminen, varsinaisen ylimenokaluston varaaminen, joukkojen ohjauksen suorittaminen jne. Tämä johtui lähinnä siitä, etteivät vahvennus- tai tukijoukot olosuhteiden vaikutuk-

sesta ehtineet mukaan tai ettei niitä vielä ollut divisioonan käytössä. 3) Ne olivat kyllä hyvään tarpeeseen myöhemmin, jolloin varsinaiset vaikeudet alkoivat. Vihollinen häiritsi ylikuljetuksiakin tykistötulella Viipurista ja sotalaivoista Uraan takaa. lentohyökkäyksillä ja yöllisillä partiovenesyöksyillä, mutta ylimenen lopullinen menestys oli hankittava kovien taistelujen kautta Viipurinlahden itärannalla.

Mainittakoon vielä, että käskyn toimittaminen JR 45:lle valmistautumisesta ylimenoon tuotti vaikeuksia, mutta käsky saatiin kuitenkin hyvissä ajoin perille. Divisioonan Esikunnan operatiivisen osaston päällikkö, majuri L. A. Airila mukanaan yksi toimistoupseeri lähetettiin johtamaan ylikuljetuksia Porkansaaresta Lihaniemeen.

Jos verrataan Viipurinlahden tätä ylitystä venäläisten talvella 1940 suorittamaan ja kesällä 1944 yrittämään, niin lienee selvää, että tämän alku oli vaatimattomin, mutta tulos ilmeisesti paras. Armeijakuntaportaan selvä kokonaisnäkemys muuttuneessa tilanteessa, joukkojen nopea toiminta, meille edulliseksi sattunut vihollistilanne ja muuten hyvä sotaonni operaation alkuvaiheessa sekä sitkeät taistelut sen loppuvaiheessa varmaan vaikuttivat eniten edulliseen lopputulokseen.

1) Ylimenen onnistumisella oli kriittinen vaiheensa muutamien tuntien kuluttua, kun vihollisen Viipurista autoilla kuljettamat apujoukot hajottivat Lihaniemen kaulaan ehtineet ylimenojoukot ja työnsivät ne Lihaniemen kärkeen. Uusien ylikuljetusten avulla tilanne saatiin kuitenkin pelastetuksi ja Lihaniemen kaula miehitettyksi iltaan mennessä ylikuljetetun koko pataljoonan taisteluosan avulla. Tästä uhkaavasta tilanteesta ei divisioonan esikunnassa ehkä ei rykmentin esikunnassakaan, ollut silloin mitään tietoa, vaan se on selvinnyt vasta jälkeen päin.

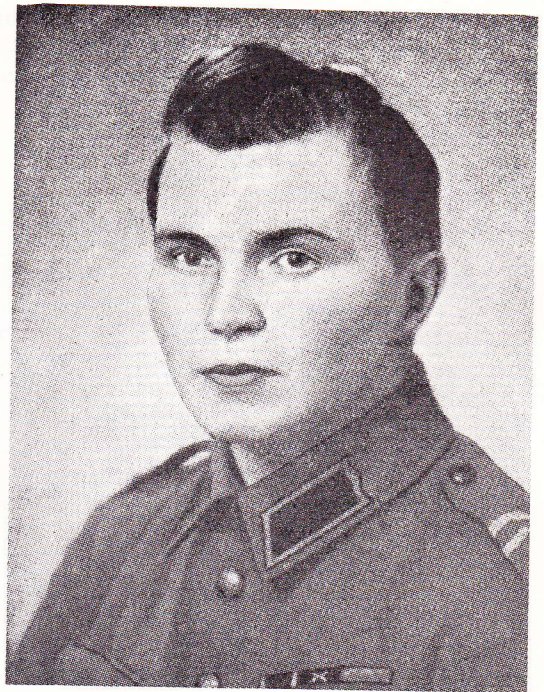
2) Ylikuljetuksen suorittaminen oli lähinnä kapteeni O. Mattilan komentaman Pion.P22:n ja osaksi Pion.P14:n tehtävänä.

3) Divisioonan tykistökomentajana toimi everstiluutnantti R. Tengström ja hänen muistamansa mukaan tykistö ei sulutusten takia päässyt eteen tukemaan ylimenen aloitamista.

Syöksyvene on ollut kätkössä rantapensaitossa, josta se nopeasti saadaan vesille hyökkäyshetken alkaessa

ALIKERSANTTI KAUKO TUOMALA —

mies, joka pysyi tykillä loppuun saakka

ENNEN JUHANNUSTA 1944 oli II/JR11 asettu-
nut puolustukseen Revonkylän lohkolle Kaltoveden
ja Noskuanselän väliseen puolustusasemaan. Revon-
kylän eteläpuoleinen mäki, jonka kautta etulinja
kulki, oli talvisodan pirstomaa maastoa. Maan laatu
oli rapakivisoraa. — Pataljoonan vahvennuksena oli
kaksi 75 mm:n panssarintorjuntatykkiä, joista toinen
oli Antrean kirkolta Kääntymän kylään johtavan tien
itäpuolella, toinen tien länsipuolella. Tykit oli sijoit-
tettu noin 50 metriä taisteluhautalinjan taakse.

Juhannusaattona oli vihollinen yrittänyt hyökätä,
mutta hyökkäys oli torjuttu. Aattoiltana oli ammuttu
tuleen kolme vihollisen panssarivaunua, jotka juhan-
nuskokkoina paloivat koko illan syösten korkeita tu-
lenlieskoja ja mustaa savua. Juhannus ja seuraavakin
päivä kuuluivat kohtalaisen rauhallisina. — Juhannuk-
sen jälkeisenä iltana oli ylikersantti Aimo Mäkilän
tykkijoukkue vaihtanut etulinjaan. Mäkilä itse oli
oikeanpuoleisen tykin luona, — vasemmanpuoleista
tykkiryhmää johti alieersantti Vihervaara.

Varhain kesäkuun 26. päivän aamuna alkoi vihol-
lisen voimakas tulivalmistelu II/JR11:n asemiin. Ty-
kistötulen alkaessa oli oikeanpuoleisella tykillä tähy-
säjänä alieersantti Kauko Tuomala sotamies Paasosen
kanssa. Kun tulivalmistelua oli kestänyt noin kolme
neljännestuntia, huomasi ylikersantti Mäkilä, että nou-
sevassa rinteessä noin 300—400 m:n päässä oli tietä
pitkin tulossa kolme panssarivaunua. Ylikersantti käs-
ki ampujan ja lataajan — alieersantti Tuomalan ja
korporaali Heinosen — tykille. Kun Tuomala oli am-
punut kymmenkunta panssariammusta, oli kaikki kol-
me vaunua pysäytetty vaurioituneina tielle. Vaunut
näyttivät olevan mallia T 34.

Noin neljännestunnin kuluttua huomattiin taaem-

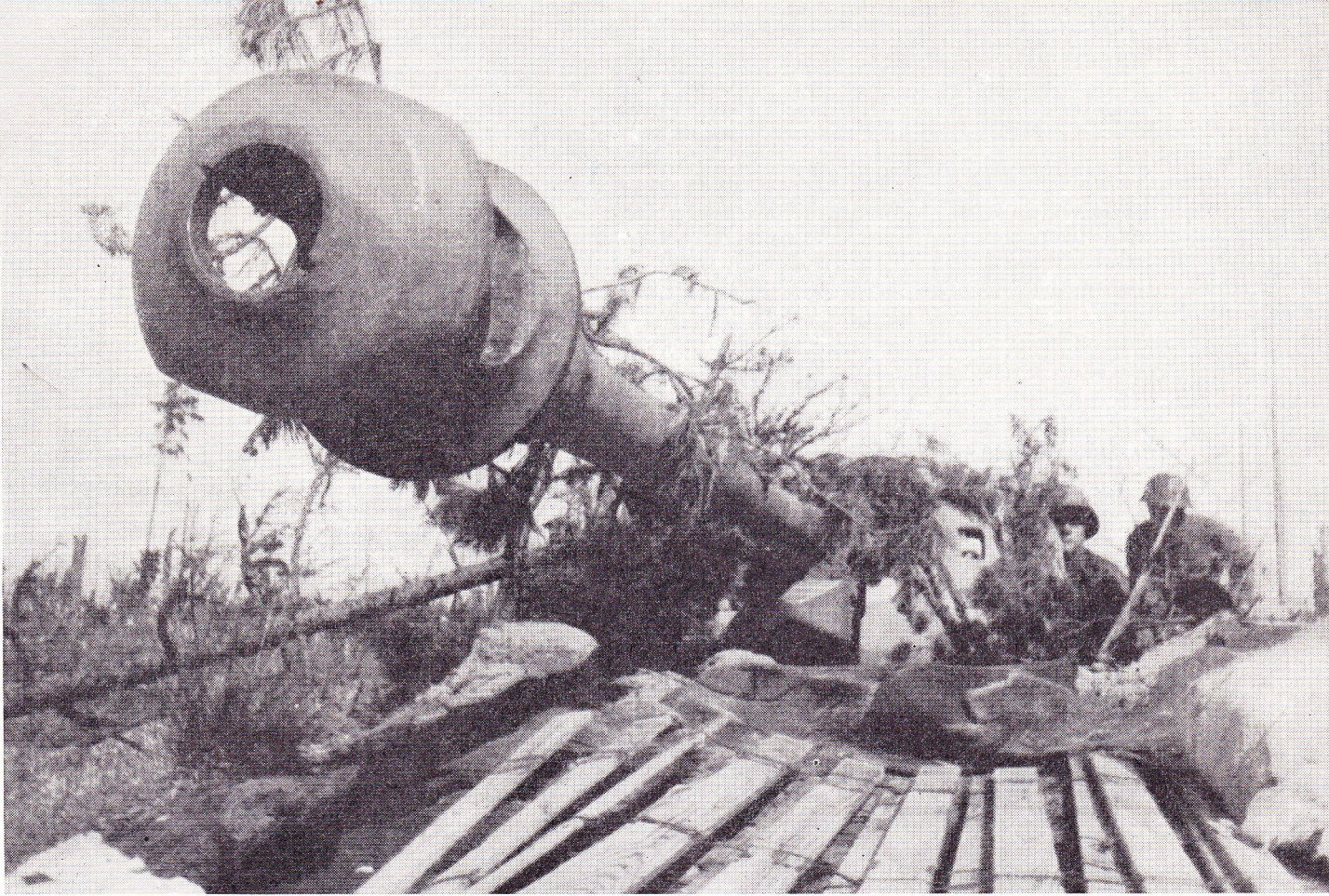
pana neljäskin panssarivaunu. Sekin oli ollut ajamas-
sa asemiamme kohti pitkin tietä. Tuomala ampui
myös sitä, ja vaunu syytyi tuleen. — Kun ei panssari-
maaleja ollut enempää näkyvissä, ampui Tuomala vä-
lillä sirpalekranaateilla jalkaväkeä, joka lähestyi vau-
nujen takana.

Kohta ajoi mäkeä alas viideskin panssarivaunu, jo-
ka sek in syytyi tuleen alieersantin ammuttua siihen
neljä panssariammusta. Taistelukentän savun ja jat-
kuvan tykistötulen räiskeen keskellä hymyi alieer-
santti Tuomala rauhallisena tykkinsä takana ja tyyty-
väisenä saavutuksiinsa.

Vihollinen oli jo hyvin huomannut sille kiusallisen
Tuomalan tykin ja kohdisti nyt siihen kranaattiryö-
pyn toisensa jälkeen. Tykkiryhmällä oli kuitenkin on-
nea: tykkiin ei osunut, ja miehet suojautuivat tuli-
iskujen aikana kuoppiinsa. Huonommin kuitenkin
kävi tien toisella puolella: kun taistelua oli jatkunut
pari tuntia, saapui alieersantti Vihervaara ilmoitta-
maan, että hänen tykkiinsä oli tullut täysosuma. Tyk-
ki oli keikahtanut aivan ylösalaisin ja makasi nyt hyö-
dyttömänä lavetinhaarat kohti taivasta sojottaen. Tuo-
malan tykki oli nyt ainoana panssaritorjuntatykinä
etulinjassa tämän tien varressa.

Taas ilmestyi vastakkaiselle mäelle kolme panssari-
vaunua. Tuomala ampui ne kaikki tuleen, mutta tar-
vitsi nyt siihen lähes kaksikymmentä ontelokranaat-
tia. Matkakin oli nyt pitkä — ehkä 700—800 met-
riä, eikä osumia tahtonut ensin tulla, mutta viimein
ahkeruus palkittiin. — Kun tuli väliaikaa, varmisti
Tuomala ensinnä ammuttujen vaunujen tuhon ampu-
malla niihin puolenkymmentä laukausta. Tällöin näis-
täänkin vaunuista vielä yksi syytyi tuleen.

Vihollinen yritti nyt tuoda panssarintorjuntatykin

asemaan ensin tuhottujen panssarivaunujen takaa, mutta yritys huomattiin, ja Tuomala tuhosi tykin kolmella kranaatilla.

Oma tykistöemme ja jalkaväkemme olivat torjuneet vihollisen jalkaväen hyökkäyksen. Vihollinen toi reservejä. Vastakkaiselle mäelle, tuhottujen panssarivaunujen taakse, ajoi moottoroitu vihollisosasto. Vaunut olivat joko maastoautoja tai tavallisia kuorma-autoja. Vaunujen perässä näkyi tykkeitä, ja vaunuista purkautui miehiä. Pyydettiin lähetin välityksellä tykistön tulta maaliin, mutta tuli-isku osui kauemmaksi rivistön jälkipäähän. Tuomala ampui silloin etumaisiin vaunuihin kymmenkunta panssarikranaattia, jolloin tielle jäi vaurioituneina kaksi autoa ja yksi tykki, miehistön hajaantuessa metsään tien oheen.

Hetket kuluivat — kranaatteja räjähteli ympärillä. Vihollinen oli useaan otteeseen yrittänyt vaihtaa Tuomalan tykin, mutta täysosumaa ei ollut tullut. Tykki oli jo niin hiekkainen, että lukko pyrki juuttumaan kiinni. Useaan otteeseen Tuomala tovereineen puhdisti tykkiä ja poisti häiriöitä, mutta silti oli joskus lukko avattava kirvestä apuna käyttäen. Tuntui selvältä, että ennen pitkää oli tykkiin osuva — miten pitkä aika siihen sitten vielä kuluiisikaan. Tykkiä ei voitu ottaa asemasta, koska 1500-kiloisen tykin saaminen uuteen asemaan vihollisen tarkoin tähtystämällä mäellä oli päiväsaikaan mahdotonta. Neljä tuntia oli jo siitä, kun ensimmäiset panssarivaunut tuhoitiin. Alikersantti Tuomala kasvoi noiden raskaitten aamutuntien aikana hiljaisesta pojasta sankariksi. Vähän väliä hän tarkisti havaintoja tähtäyskaukoputken

Ylhäällä 75 mm:n panssarintorjuntatykin putki. Samanlaisen tykin ääressä alikersantti Kauko Tuomala suoritti sankaritekonsa. Alla on panssarinyrkki iskenyt reijän venäläisen "Sotkan" kylkeen.

läpi, ja hänen hiestä kosteat, likaiset kasvonsa hehkuivat innosta teräskypärän alla. Myös joukkueenjohdaja, ylikersantti Mäkilä, hänen lähettinsä korpraali Stenroos, tykin lataaja korpraali Heinonen ja muukin tykin miehistä toimivat tehokkaasti.

Noin kello 10:n aikaan oli henkilöstö poissa tykiltä. Tuomala tähysti ja sanoi jälleen näkevänsä mäellä uusia vaunuja. Ehdittiin ampua pari laukausta, kun vihollinen sai osuman tykkiaseman vasempaan seinään. Aseman oikea seinä oli hajonnut osumasta jo aamulla. Tuomala suojautui, mutta hyppäsi jälleen tykille. Esimiehensä käskiessä häntä suojaan hän vastasi:

— Nyt on meidän kaikkien henki kysymyksessä!

Hän oli ehkä keksinyt rynnäköitykin tai panssari-vaunun, joka hänen tykkiään ampui. Yhden laukausten hän vielä ehti ampua, kun välähti ja räjähti itse tykissä. Miesten korvat soivat, ja soraa satoi heidän päälleen. Etuvasemmalta ammuttu raskas kranaatti oli osunut tykkiin, joka vaurioitui pahoin ja kärventyi mustaksi. Täysin ehyeksi jäi vain putki. Vasen puoli kilpeä, suuntauskoneistot ja tähtäyslaite lensivät hajalle. Alikersantti Tuomala näytti kokonaan kadonneen — myöhemmin löydettiin hänen alaruumiinsa suojakuoppaan paiskautuneena ja soran alle peittyneenä sekä kädet ja joitakin kallonkappaleita ympäristöstä. Myös lataaja Heinonen ja lähetti Stenroos haavoittuivat. — Neljä ja puoli tuntia sitten taistelunsa alkanut tykki vaikenä.

Tykki oli kuitenkin täyttänyt tehtävänsä, sillä vihollinen ei enää sinä päivänä pystynyt panssarivaunuillaan ajamaan asemiimme. Iltapäivän kuluessa tulivat saksalaiset pommikoneet kolmena aaltona pommittaen asemiemme edessä ryhmittäviä vihollista. Lähitorjunta järjestettiin taisteluhautaan. Uudet panssaritorjuntatykit tuotiin takaa etulinjaan, ja vaikkakaan niitä ei saatu päiväsaikaan tarpeeksi eteen, päästiin sentään iltaan. Lyhyinä hämärän hetkinä keskiyöllä työnnettiin tykit aseisiin ja aamuyöllä tuhottiin kolmen panssaritorjuntatykin ja lähitorjuntamiesten yhteistyöllä ne puoli tusinaa panssarivaunua, jotka

olivat työntyneet taisteluhautojemme eteen. Vihollisen hyökkäys oli torjuttu.

Iltauutisissa 27. 6. 1944 luettiin, että Ylipääällikkö oli nimittänyt alikersantti Kauko Tuomalan 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi.

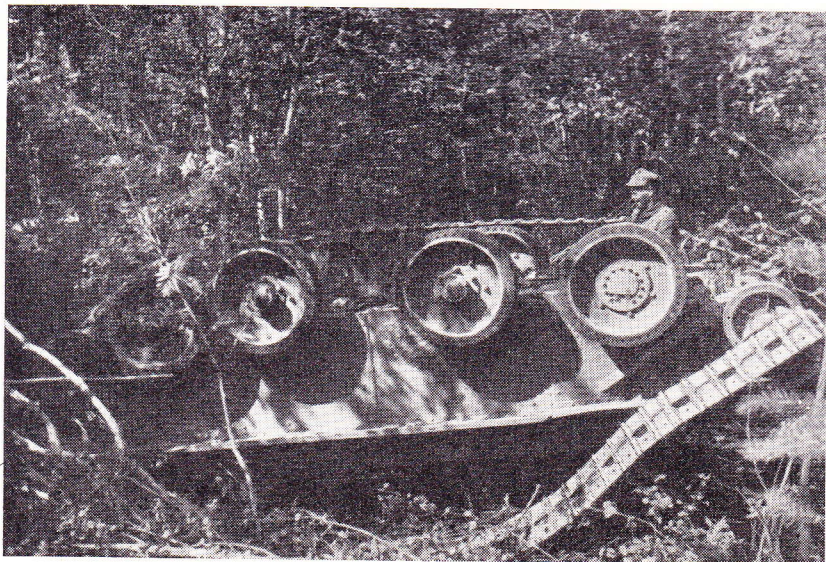
*

Alikersantti Kauko Hans William Tuomala oli köyhien vanhempien ainoa poika Humppilasta. Hän oli syntynyt 19. 11. 1918, joten hän kaatuessaan oli 25-vuotias. Hän kuului siis siihen sukupolveen, jonka nuoruus oli kulunut kovan sota-ajan puristuksessa.

Käytyään kansakoulun oli Kauko Tuomala pyrkinyt kehittämään itseään elämää varten. Hän oli käynyt kotiteollisuuskoulun sekä kaksivuotisen maanviljelyskoulun valmistuen maataloustyönjohtajaksi. Hän harrasti edelleen itseopiskelua ja kuului Humppilan suojeluskuntaan. Tavoiltaan Kauko Tuomala oli perin kunnollinen ja toveriseurassa miellyttävä.

Asemasotavaiheessa 1942—1944 toimi Tuomala pitkät ajat 10.DE:n ja 18.DE:n ”metsätalousaliupseerina”, joten hänen tykkikoulutuksensa 50 K/38:lla ja 75 K/40:llä oli jäänyt vähäiseksi. Viivytystaisteluun siirryttäessä kesäkuun 15. päivänä pantiin Tuomala jälleen pst-tykkimieheksi. Hän perehtyi halukkaasti tykkiin ylikersantti Mäkilän johdolla, mutta hän ei ollut milloinkaan ampunut 75 mm:n panssaritorjuntatykillä ennen sankaritekoaan 26. 6. 1944. Koska hänet oli huomattu erittäin vahvaherroiseksi, nimettiin hänet vihdoin ampujaksi omasta toivomuksestaan. Ensimmäisessä amunnassaan hän siis heti osoitti, että se on henki, joka eläväksi tekee. Raivokkaassa, kaikki alttiiksi panevassa sitkeydessään hän kelpaa esikuvaksi kenelle tahansa panssaritorjuntamiehelle.

Olen kertonut Kauko Tuomalasta muistaakseni kunnioituksella häntä ja hänen Humppilassa asuvia vanhempiaan, jotka joutuivat luopumaan ainoasta pojastaan. Haudattavakseen he saivat kovin keveän arkun ja muistoksi pojastaan vain kaksi ristiä: Mannerheim-ristin ja sururistin.

Venäläinen hyökkäysvaunu on saavuttanut matkansa pään.

REINO KALERVO

Vihollisen voima näytti hetki hetkeltä vain lisääntyvän

IV Armeijakunnan vaiheita Talvisodassa

UOMAAN SUUNTA

KÄSNÄSELÄSTÄ Kolatselkään johtavan tien varressa seisoivat majuri J. A. Malkamäen komentama Er.P9. Se joutui tässä suunnassa ottamaan vastaan vihollisen ensimmäiset iskut. Taaempaan Uuksunjo-kivarressa olivat eversti P. A. Autin päävoimat, majuri A. Väinämön III/KTR13:lla vahvennettu rykmentti JR39.

Rajalle johtava tie, joka Koirinojan kylän lähetyvillä eroaa Salmiin menevästä valtamaantiestä, oli tätä tuntuvasti kehnompaa, ja vaikkakin se Suomen puolella oli moottoriajoneuvoillekin käyttökelpoinen, muuttui se heti rajan takana metsätien tapaiseksi. YH:n aikana oli saatu tietoja, että rajantakaista tietä kuumeisella kiireellä korjattiin ja parannettiin.

Uomaan — Käsnäselän tietä pidettiin syistä, joiden selostaminen tässä vaatisi liiaksi tilaa, IV AK:n

johdon taholta vihollisen pääetenemistienä Suojärven rautatien eteläpuolisella alueella. Oli laskettu, että tässä suunnassa voisi esiintyä jopa kaksikin rykmenttiä, mutta vieläkin osoittautui laskelma liian optimistiseksi. Yksi Neuvostoliiton parhaita kaaderidivisioonia, ns. Jaroslavlilainen eli 18. Divisioona oli ryhmitynyt hyökkäystä varten Käsnäselän itäpuoliseen rajantakaiseen maastoon. Ja kuten myöhemmin tulemme näkemään, seurasi pian sen takana vielä toinenkin kuuluisa yhtymä, 34.Panssariprikaati.

Kun silmäämme karttaan huomaamme, että nyt kysymyksessä oleva tie muodostuu erinomaisen tärkeäksi nimenomaan siitä syystä, että se Koirinojassa yhtyy Salmin tiehen, onpa vielä viimeksimainittua lyhempikin. Sekä Salmin että Uomaan kautta etenevät joukot pääsevät Koirinojassa yhtymään ja tämän jälkeen kootuin voimin jatkamaan hyökkäystään mie-

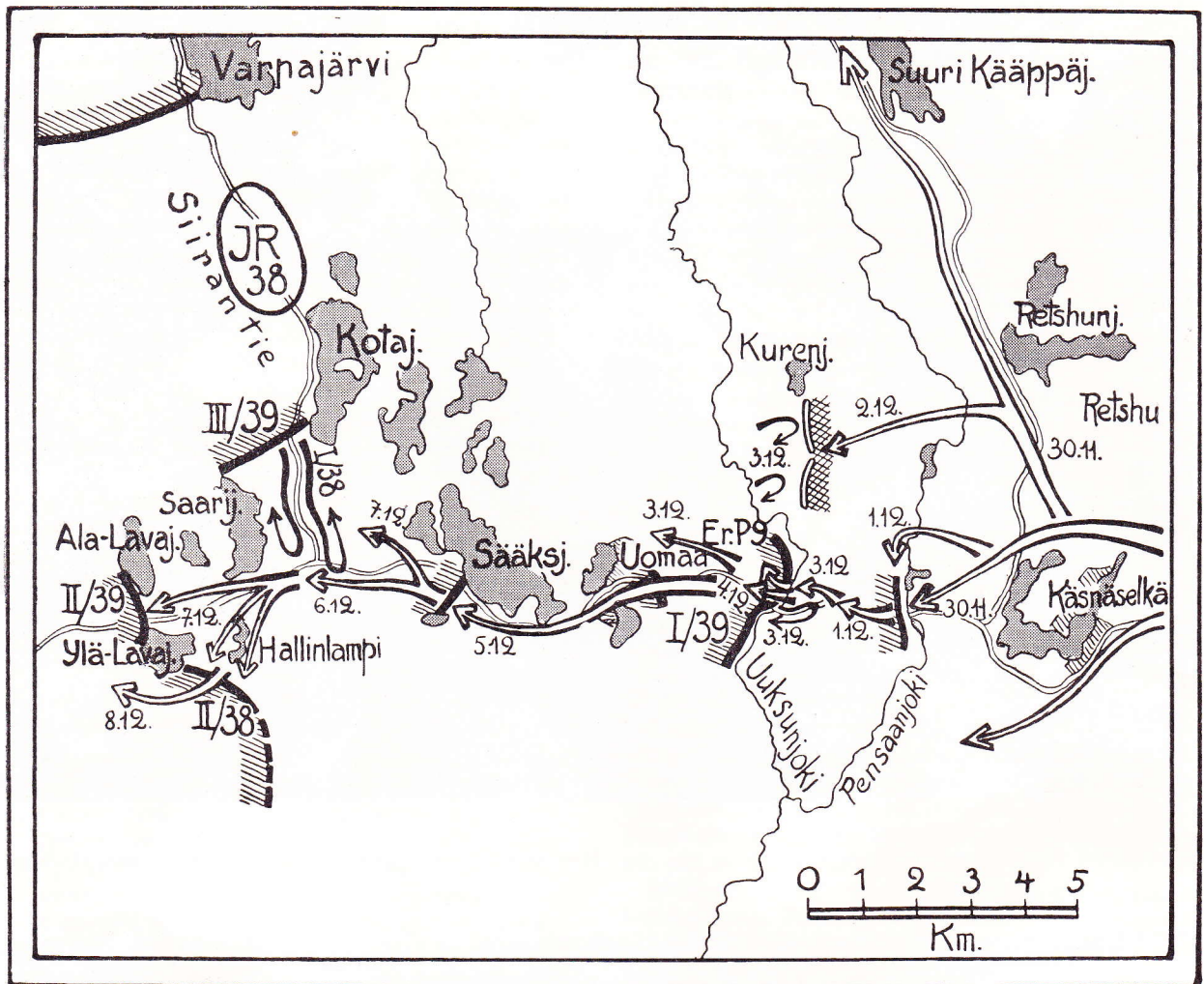

Suomalainen panssarintorjuntatykki asemissa.

Etulinjan korsunsaulla käy keskustelu vihollisen äskeisestä yrityksestä

toliike hermostutti, kun sitä suorittavan joukon vahvuuttakaan ei tarkemmin tunnettu. Niin jätettiin Pensaanjokilinja, enempiä vastatoimenpiteitä valitettavasti yrittämättäkään. Viivytystaistelu oli vielä uutta, joskus käskettiin irtautumaan tarpeettoman aikaisin.

Pensaanojen puolustajien irtauduttua syntyi joella erikoislaatuinen tilanne. Idästä näet kiirehtivät vihollisosastot joen yli, ja pohjoisesta lähestyi samoihin aikoihin saarrosten tehnyt komppania maantietä. Kello 22.30 nämä joutuivat taisteluun keskenään. Tuli, joka aluksi oli ollut harvaa, kiihtyi ajan kuluessa, siihen yhtyivät ensin konekiväärit ja sittemmin tykistökin. Pitkälle aamuyöhön kesti tätä keskinäistä välien selvittelyä, kunnes se kello 3.30 tienoissa vihdoin tuntui päättyvän. — Tuntematonta on, kumpi puoli peri voiton.

Joulukuun 2. päivänä viimeisteltiin tulisella kiireellä Uuksunjoen viivytyksaseman kenttävarustustöitä. Asema miehittiin kahdella pataljoonalla. Oikealla oli kapteeni L. Virtasen I/JR39 ja vasemmalla Er.P9. Kosketus viholliseen oli Pensaanoelta irtauduttaessa menetetty, Uuksunjoen itäpuolella oli enää vain tiedustelupartioita.

Joulukuun 3. päivänä saapui vihollinen varhain aamuyöstä viivytyksaseman etumaastoon. Mitään merkkejä ei kuitenkaan havaittu siitä, että se kohdakkoin

yrittäisi ylivenoa. Niinpä eversti Autti ryhtyikin aamupäivällä panemaan täytäntöön yöllä saamaansa IV AK:n hyökkäyskäskyä, samaa, josta jo Salmin suunnan yhteydessä mainittiin.

Heti kun joukkomme leveällä rintamalla aloittivat etenemisen, havaittiin vihollisen ryhtyvän maantien suunnassa vetäytymään ilman taistelua. Liikettään suojaamaan se kehitti tykistötulen. Siitä välittämättä eteni I/JR39 reippaasti kahden puolen tietä, mutta vasemmalla puolella joutui Er.P9 tuliylläkköön ja kärsi menetyksiä. Jokin vihollisosasto oli asettunut väijyksiin Kurenjärven lounaispuolisille kukkuloille ja antoi Er.P9:n tulla ennen tulenavausta lähietäisyydelle. Varomattomasti, vieläpä ilman tunnustelijoita etenevä pataljoona painautui tappavassa tulesa maahan ja alkoi vetäytyä takaisin. Tien suunnassakin hyökkäys alkoi hidastua ja pysähtyi pian kokonaan. Vihollinen ei siellä ollutkaan ryhtynyt vetäytymään kuten luultiin, vaan se vaihtoi uuden ja levänneen rykmentin eteen. Tämän aloittaessa hyökkäyksen pyydettiin tykistön tulitukea ja sen suojassa alkoivat joukot irtautua.

Pataljoonien vetäytyessä osittain epäjärjestyksessä lähtöasemiinsa seurasi vihollinen kiinteästi perässä. Se onnistui jopa sekaannusta hyväkseen käyttäen työntämään pienempiä osastojaan joen ylikin. Ne kaivau-

tuivat Uomaan pohjoispuoliseen maastoon ja pitivät itsepintaisesti puoliaan kaikkia karkoittamisyrityksiä vastaan. Alettiin aavistella, että Uuksunjokilinjasta olikin ehkä luovuttava pikemmin kuin mitä alunperin oli suunniteltu. IV AK:n komentajakin piti vastatoimenpiteitä tarpeellisina. Hänestä näytti, että viivytyt ei tässä suunnassa kestäisi yhtä kauan kuin Salmassa ja tämän takia hän antoi eversti Olkkosen komentamalle JR38:lle käskyn siirtyä Varpajärven—Kotajärven maastoon. Rykmentin piti ryhtyä valmisteluihin Uuksunjoelle tehtävää hyökkäystä silmälläpitäen.

Joulukuun 4. päivä valkeni vihollisen tuodessa yhä uusia joukkojaan joen yli. Vahvan tykistön suojassa — joukossa todettiin myös raskaita pattereita — se sai luoduksi sillanpään maantien pohjoispuolelle eikä ollut enää vastaiskuilla karkoitettavissa. Oli pakko ryhtyä tyhjentämään jokivartta. Tämän yhteydessä pantiin Uomaan kylä tuleen.

13.D:n komentaja oli hänkin huolestuneena seurannut tilanteen epäsuotuisaa kehittymistä ja näki, että tasapainon saavuttaminen oli mahdollista vain hyökkäyksen avulla. Se oli lisäksi saatava nopeasti käyntiin, muuten ehtisivät vihollisen voimat joen länsipuolella vahvistua liiaksi. Hän suunnitteli vihollisen lyömistä JR 38:lla, jonka hyökkäykseen myös JR 39 osillaan yhtyisi, mutta karvain mielin oli hänen toistaiseksi luovuttava tästä ajatuksestaan. Eversti Olkkonen nimittäin ilmoitti, että maastovaikeudet ovat hyökkäyksen toimeenpanolle ylivoimaiset, ellei anneta aikaa perinpohjaisen maastotiedustelun suorittamista varten. Eversti Autti puolestaan totesi kylmästi, ettei hänen rykmenttinsä enää pystynyt hyökkäämään. — Yhä uusia vihollisvoimia tuotiin Uuksunjoen yli.

Joulukuun 5. päivinä muuttuu tilanne aina vain epäedullisemmaksi. Useampaan otteeseen korosti divisioonan komentaja hyökkäyksen välttämättömyyttä, armeijakunnan komentaja vaati jyrkästi sen nopeaa toimeenpanoa, mutta rykmenttien komentajien mielestä sitä ei voitu suorittaa. Aikaa kulutettiin ilman, että lopullista päätöstä saatiin syntymään.

Tällä välin oli vihollinen, jonka voimat Uuksunjoen länsipuolella aluksi olivat suhteellisen pienet — vain vajaa pataljoona — jatkuvasti siirtänyt uusia joukkoja joen yli. Nyt menetettiin kaiken lisäksi edullinen ajankohtakin hyökkäyksen toimeenpanolle, länsirannan vihollinen tuli liian vahvaksi.

JR 39 jatkoi herkeämättä vetäytymistään. Hetkeksi se vielä pysähtyi Uomaan kylässä ja Säöksjärven tervehdysasemalle rakennettuun viivytyksiasemaan, mutta jatkoi sitten Ylä- ja Ala-Lavajärvien muodostamalle kannakselle, joka oli suhteellisen lujasti varustettu.

Vihollinen saavutti 6. 12. ns. Siirantien haaran. Tämä tie, joka myöhemmin tuli saamaan melkoisen merkityksen IV AK:n sotatoimissa, eroaa Syskyjärven — Loimolan tiestä Maisulan kylän eteläpuolella ja kulkee Varpajärven ja Kotajärven länsipuolitse kaakkoon yhtyen Uomaan tiehen kahden kilometrin päässä Kotajärven eteläpuolella. Pohjoisempaan oli Siirantien varressa JR 38 ja kapteeni L. Karvosen

komentama III/JR 39 oli sulkenut Saarijärven Kotajärven kannaksen.

JR 39:n joukot olivat taistelleet urheasti, mutta yli-voima oli osoittautunut liian suureksi, ja nyt oli rykmentti loppuun kulunut ja kaipasi kipeästi lepoa. Jos kohta eversti Olkkosen rykmentti olikin levännyt ja taistelukelpoinen, oli siitakin pitänyt jo sitoa osia taisteluun, joten sen koottu iskuvoima ei enää ollut käytettävissä. IV AK:n komentajan silmien eteen kohosi synkkä kuva vihollisdivisioonien yhtymisestä Koirinojalla ja 13.D:n komentajaa huolestutti kaukana Salmin suunnassa taistelevan JR 37:n yhä vaaranalaisemmaksi muuttuva asema. Miten käy rykmentin, jos vihollinen yhä jatkaa Uomaan tietä pitkän nykyisellä etenemisnopeudellaan? Olisiko hänen jo nyt vedettävä rykmentti taakse päin? Tai mistä ottaa joukot vihollisen pysäyttämiseksi Siirantien haaraan?

Iltamyöhällä teki eversti Hannuksela päätöksensä: Uomaan tien suunnassa pysäytetään vihollinen Siirantietä etelään tehtävällä hyökkäyksellä. JR 37 pitää asemaansa Uuksussa.

Käskyt lähetettiin yön 6.-7. 12. kuluessa joukoille.

Joulukuun 7. päivänä valmisteli vihollinen koko aamupäivän hyökkäystään, joka sitten iltapäivällä pantiinkin käyntiin. Sekä rintamassa molemmin puolin tietä että etelämpänä, Hallinlammen luona, heitettiin jalkaväki voimakkaan tykistötulen ja panssarivaunujen tukemana Lavajärvien kannasta vastaan. Melko tasainen kangasmaasto suosi erityisesti panssarien käyttöä, mutta rintama kesti. Paikotellen jouduttiin kiihvaisiin lähitaisteluihin, ja vihollisen voima näytti hetki hetkeltä vain lisääntyvän. Toistaiseksi oli hyökkäykset torjuttu, mutta kaikki ymmärsivät, ettei rynnistystä ajanmittaan voitaisi kestää, pakostakin täytyi rintaman murtua. Mutta äkkiä tuntui hyökkäyksen voima herpaantuvan. Nähtiin panssarien pyörtävän ympäri, nähtiin miten yhä useammat miehet alkoivat juosta takaisin. Ja vihollisen selustasta alkoi kuulua yhä kiihtyvää ammuntaa. — Kannaksen puolustajat hengähtivät helpotuksesta. Oma vastahyökkäys alkoi vaikuttaa!

Kapteeni K. Castrénin komentama I/JR38 oli ryhmitetty pataljoona Karvosen taakse Siirantien varteen, noin 3 km:n päähän tienhaarasta pohjoiseen. Pataljoona, joka ei vielä tähän mennessä ollut osallistunut taisteluihin, odotti kärsimättömänä liikkeellelähtökäskyä. Etelästä ja lounaasta kantautui taistelun melu selvänä sen korviin, olisi jo päästävä mukaan. Loppumattomalta tuntui odottaminen, mutta lopultakin tuli hetki, jolloin vihollisen arveltiin sitoneen voimansa taisteluun, ja pataljoona lähti liikkeelle. Reippaasti, paikotellen puolijuoksua, se eteni Siirantien molemmin puolin, pataljoona Karvonen jäi asemiinsa taakse, vihollisen varmistusosastot heitettiin kuin ohimennen syrjään, ja pian alkoi Uomaan tie hämmöittää puiden lomitse. Tavoite oli lähellä, voitto käden ulottuvilla, mutta juuri tällä hetkellä avasivat tien eteläpuolelle kaivautuneet konekiväärit tappavan tulen. Se tuli täysin yllättäen ja löi suoraan hyökkäävää pataljoonaa vastaan. Ensimmäisten joukossa haavoittui pataljoonan komentaja, mutta yhä jatkui hyökkäys

heikentymättömällä voimalla. Etumaiset osat saavuttivat maantien, ylittivät sen ja kävivät käsikranaatein tulta syöksevien konekiväärien kimppuun. Silloin! Vereksien voimien vastaisku kohdistui pataljoonan vasempaan sivustaan! Sivusta alkoi painua sisään, hyökkäyksen voima alkoi heikentyä, hetken aikaa käytiin paikallaan pysyvää tulitaistelua, kunnes johtajatta jäänyt pataljoona askel askeleelta alkoi vetäytyä takaisin. Asemissaan ollut III/JR 39 otti lyödyt joukot suojiinsa ja torjui vihollisen yrityksen tunkeutua sen perässä pitemmälle.

I/JR 38:n tappiot olivat melkoiset, mutta turhaan ei sen veri vuotanut. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö juuri tuo häikäilemätön päälleikänti pelastanut Lavajärvien kannasten puolustusta murtumasta.

I/JR 38:n uljas hyökkäys oli hetkeksi keventänyt raskasta painostusta, mutta 13. D:n kokonaistilanteen kannalta katsoen se kieltämättä oli epäonnistunut. Ensimmäisenä seurauksena tästä oli, että divisioonan oikea siipi siirtyi uudelleen viivytykseen huolimatta siitä, että Uuksun asemat olivat lujasti JR 37:n käsissä.

Joulukuun 8. päivänä jatkui vihollisen painostus Lavajärvien kannaksilla ja Hallinlammen maastossa. Nytkin sen jalkaväkeä tuettiin tykistöllä ja panssareilla sekä lisäksi vielä savuverhoilla, joita nyt käytettiin tässä suunnassa ensimmäisen kerran. Erityisen kiihkeiksi muodostuivat taistelut maantien eteläpuolella, jossa majuri P. Kontio II/JR 38:nsa kanssa puolusti Hallinlammen seutuja. Kokonaista seitsemän hyökkäystä tuo urhea pataljoona löi takaisin, joitakin vasta katkerien lähitaisteluiden jälkeen, mutta loputtomiin ei ylivoimaa jaksettu vastustaa. Iltapäivällä rintama epätoivoisista ponnistuksista huolimatta vihdoinkin murtui, ja Lavajärvien kapeikot jäivät vihollisen haltuun. Mutta helpolla ei vihollinen voittoa saavuttanut, sekin oli menettänyt paljon elävää voimaansa ja oli uupunut.

Lähinnä seuraavina päivinä ei sanottavampaa taistelutoimintaa enää esiintynyt. Viivytystaistelua käyneet ja niissä pahoin heikentyneet joukot siirrettiin suunnitelmanmukaisesti päävastarinta-asemaan, heikot jälki-osastot suojasivat vetäytymistä ja vihollinen seurasi vain verkalleen jäljessä. Kun päävastarinta-aseman miehitys saatiin 12. 12. kuluessa loppuunsaoritetuksi, olivat myös viivytystaistelut Uomaan tien suunnassa päättyneet, jos kohta tämänkin jälkeen vielä pienet osastot kahakoivat etumaastossa.

IV AK ei ollut ponnistuksistaan huolimatta kyennyt pitämään vihollisdivisoonia erillään, niiden yhtyminen Koirinojalla oli nyt tapahtunut tosiasia. Eikä tämä tosiasia ollut omiaan ilahduttamaan armeijakunnan komentajan mieltä. Sittenkin oli toivoa vielä jäljellä, jos vain päävastarinta-asema kestäisi vihollisen yhtyneitten voimien painostuksen. Jos kohta menetetty Koirinojan tiesolmu oli tärkeä, niin elintärkeä se ei kuitenkaan ollut. Vihollisen oli vielä voitettava maasto — tosin vain vähän — ennen kun se voisi käyttää jo nyt saavuttamaansa kieltämätöntä menestystä hyväkseen. Sen piti murtaa päävastarinta-asema Kitiellä — Ruokojärveä — Syskyjärveä myöten, vasta tämän tapahduttua oli sillä riittävästi tilaa operaationsa kehittämiseksi edelleen. IV AK:n kannalta muodostui Syskyjärven seutu tärkeimmäksi, se oli *ehdottomasti* pidettävä, muuten koko Syskyjärven idänpuoleinen puolustus luhistuisi ja ennen pitkää kävisi samoin Loimolassakin. Jos nyt yleensäkin voidaan puhua minkäänlaisista "avainasemista", niin Syskyjärvi oli juuri sellainen.

Miten sitten vihollinen menetteli? Kun se totesi, että Salmin tien suunnassa toiminutta JR 37:ää ei ehdittykään saada pussiin, heitettiin koko 18. D, myöhemmin vielä osia 168. D:stäkin, Syskyjärveä vastaan. — Vihollisenkin tajusi paikan merkityksen.

Tulimme myöhemmin näkemään, miten taistelut tuon tärkeän maastokohdan omistamisesta kehittyvät.

KYÖSTI KALLION AJATUKSIA

Puolustuskuntoisuutemme ylläpitäminen on vapaan Suomen miehen korkein velvollisuus ja suurin kunnia, samalla kun jokaisen kansalaisen tulee olla elävästi tietoinen siitä, että tehokas maanpuolustus yhtyneenä kansan voimakkaaseen puolustustahtoon on rauhan paras turva. Suomen kansan historia on sotakärsimyksistä siksi rikas, ettei se voi eikä saa johtaa oloja seikkailun tielle, mutta toiselta puolen kansamme historia antaa sen ylevän opetuksen, etteivät mitkään vaikeudet voi tuhota kansaa, joka pysyy uskollisena itselleen.

*

Isänmaa ja kaatuneet sankarimme hautakummuissaan velvoittavat meitä paljoon. Se uhri on velvoittava ja kallis. Älkäämme unohtako sitä ja häpäiskö miehuudettomuudellamme heidän muistoaan.

Vauraat kylät, upeat kirkot ja koulut sekä juhlalliset muistomerkit puhuvat puolestaan siitä, että täällä on elänyt kansa, joka kuokin, auroin, miekoin ja miettein on kirjoittanut isänmaansa historiaa mitä kauneimmalla tavalla. Mitä sankarillisemman lehden edeltäjämme ovat jälkeensä jättäneet, sitä velvoittavampi on jälkipolvien tehtävä kansamme historiassa. Meidän, nykyiseen sukupolveen kuuluvien, jotka tätä perintöä nyt hoidamme, on muistettava, että kaiken, minkä olemme perinnöksi saaneet, ovat esiamme ja isämme kärsimyksin, kieltäyöksin ja kovin koettelemuksin saavuttaneet.

*

Meidän ja yksin meidän velvollisuus on pitää huolta kansallisen yhteistunnon ja järkkymättömän puolustustahdon valppaudesta ja kansanvaltaisen valtiojärjestyksemme säilymisestä.

”Mie ko oon jänt orvoks

OMAST PORUKASTA”

Konepistooliampujan hetken lepo Kannaksella

Erään jalkaväkijoukkueen johtaja, vänrikki Vallas antoi alikersantti Kopralle käskyn ottaa yhteys majuri Lahden keyyeeseen osastoon. Karttaan vänrikki Vallas merkitsi paikan, missä majuri Lahden osaston piti olla.

Kartta ja kompassi mukanaan Kopra lähti neljän miehen kanssa tallaamaan ei kenenkään maan halki pitkin suota, mäkiä ja korpista maastoa. Heidän oli vielä kaiken lisäksi ylitettävä joki.

Matkan piti olla viitisen kilometriä, ja joesta neljän, viiden sadan metrin päässä piti olla majuri Lahden osaston.

Auringonsäteet pilkistelivät korkeiden puiden latvojen ja oksien välistä. Jokunen pilvenhattara heitti hetkeksi varjonsa maahan. Tuuli oli hiljainen.

Siinä tallusteli viisi suomalaista sotilasta vakain ilmein, väliin kuunnellen ja hiljaa kuiskaillen toisilleen.

Alikersantti Kopra asteli edessä tarkkaavaisena.

KESÄLLÄ 1944 perääntymisvaiheen aikana

— Seis, pojat, jotakii kuuluu erkoista. kuiskasi Kopra.

— Hei, siälä näkky olovan vettähi. Jok’ on eesämme.

Jokivarteen saavuttuaan he näkivät ihmeekseen puomisillan. Puomitukkeja oli asetettu kaksi rinnastusten joen ylitse.

Kopra lähti ensimmäiseksi ylittämään ja onnistui hyvin. Toisena lähti sotilaista ehkä kömpelöin. Käveltyään miltei joen puoliväliin puomi katkesi äkkiä, ja mies vajosi konepistooleineen hetkeksi näkymättömiin virtaavaan jokeen. Kuplat vain nousivat pinnalle. Pian hän kuitenkin nousi siitä ja pääsi joten kuten pulikoimaan rannalle.

Kopra katsoi nyt parhaaksi lähteä yksin tavoittamaan majuri Lahden osastoa. Senhän piti olla aivan lähellä. Toisia hän kehoitti odottamaan joen rannalla hänen paluutaan.

Vänrikki Vallaksen antamien ohjeiden mukaisella paikalla ei kuitenkaan ollut ketään. Kopra joutui nyt tekemään tärkeän ratkaisun: lähteäkö vielä kauemmaksi vai palatako takaisin!

— Takasii en lähe, ajatteli Kopra, otti konepistoolin selästään varmuuden vuoksi kainaloonsa ja lähti jatkamaan matkaa.

Yksinäinen alikersantti siinä nyt taivalsi ainoana lohtunaan Jumalan antama auringon lämpö ja lintujen viserrykset. Alkoi Koprakin hiljaisella äänellä laulaa:

— Oisimpaha nyt lintu, joka siivillää leijailoo koht’ koti-Suomi!

Epävarmuuden tunne alkoi vaivata miehen mieltä.

— Onkhaa tiälä ennee mittää haittavua, höpötti hän itsekseen, vai joutuukhaa enne pitkiä venäläisii loukkuu? Se ol’ miäräys, jonka väntrikki Vallas anto. Eikähä siin pahemmi käy ku o sallimus.

Aivan toivoton ei alikersantti Kopra vielä ollut siinä metsätiellä kävellessään.

Äkkiä hän näki jonkun liikkuvan metsässä. Oliko omia vai venäläisiä?

— Jokkii tulloo tännepäi, onk’ hiä oma vai vieras, tuumi hän itsekseen vilkuillen kaiken varalta sivuille pakotietä. — Vanjojahan nuo ovat, ja niitä on ussiimpija!

Yhä kolkommaksi tuli Kopran olo. Pakoonkin yritti lähteä välttääkseen tulitaistelua viimeiseen saakka.

Pako jäi kuitenkin lyhyeksi venäläisten huomattua hänet ja alettua tulittaa. Epätasaiseen maastoon mäkikumpareen taakse hänen oli heittädyttävä maahan.

Kopra tunsu itsensä avuttomaksi. Ei ollut muuta turvaa kuin konepistooli, siihen lisäksi jokunen pannotettu lipas, ja vielä Jumalan armo. Hermojaan hän koetti terästä, sillä hän tiesi, että niistä suu-
restä riippui, pelastuisiko hän joutumasta venäläisten vangiksi. Konepistoolin hän asetti kestotulelle ja tukevasti mätästä vastaan. Tuli taukosi hetkeksi.

Hetken kuluttua joku tulitti oikealta, ja samassa ryntäsi metsästä Kopran eteen kahdeksan venäläistä sotilasta.

Nyt oli Kopra tilanteessa, jota hän oli halunnut karttaa viimeiseen saakka. Ei auttanut muu kuin antaa konepistoolin tikata. Hikipisarat nousivat hänen otsalleen, vaikka hän koetti karttaa jännittyneisyyttä. Nuo kahdeksan sotilasta sai hän kuin saikin pian liikuntakyvyttömiksi, mutta sivulta tulittanut oli vaikea pala Kopralle. Kaksintaistelu alkoi.

Päätä ei voinut nostaa, sillä silloin olisi luoti-
sade rävähtänyt hänen läheltään. Lopulta venäläinen sotilas teki syöksyn. Silloin Kopran sormi painoi vaistomaisesti konepistoolin liipasinta. Ja siihen taistelu päättyi. Alikersantti Kopra selvisi ehjin nahoin.

Vielä kaksi kilometriä suunnilleen hän käveli metsätietä uskoen, että majuri Lahden kevyt osasto vielä löytyy.

Tultuaan pienen aukean laitaan hän näki sen takaa nousevan hienoista sauhua.

— Omijaha taitaat vihonkii olla, tuumaili hän itsekseen.

Hiipiessään pitkin metsän reunaa kuului hänen korviinsa matala ääni:

— Hei Tanskanen, tuuppa käämään täälä!

Tämän kuultuaan Kopra meni suoraa päätä lähimmälle teltalle kysyen:

— Onkha herra majur Laht' tiälä teltassa suotavissa?

— Olen majuri Lahti, kuului teltasta terävä ääni.

— Mikä asiana, alikersantti?

— Täss' ois kartta, joho o merkitty mejän kompanijan sijaintipaikka. Vänrikki Vallaksen passitamana oon tult.

— Missä ovat partionne muut miehet, majuri Lahti kysyi.

— Ne ku eivät onnistuneet piäsemää joista yl' ni lupasivat istuu join rantaa.

Majuri Lahti merkitsi karttaan sijaintipaikkansa ja kehoitti Koprää viemään terveiset vänrikki Vallakselle yksikkönsä palattuaan.

Päästyään sitten takaisin jokivarteen, ei Kopra nähnyt kavereita missään. Hän oli siis edelleen yksinäinen alikersantti. Mutta joen yli hänen oli päästävää, vaikka puomisilta olikin hajalla.

Hän lähti jokivartta vähän alemmaksi, putousta

kohden, jossa hän arveli veden olevan matalampaa. Putouksen harjan kohdalla hän riisui saappaansa ja housunsa, pakkasi ne niskansa päälle ja alkoi ylittää jokea, jossa sillä kohtaa oli virtaavaa vettä metrin verran. Oli siinä joitakin limaisia kiviäkin, joista hän sai sen verran tukea, ettei virran voima vienyt häntä putouksesta alas. Vettä vastaan taistelllessaan hän mumsisi itsekseen:

— Jos tässä venähe tarkka-ampuja viel' yllättää, ni Kopra' hauta o koskessa.

Näpän napin hän pystyi ylittämään joen, puki vaatteet ylleen ja lähti harppomaan paikkaan, josta vänrikki Vallas antoi lähtökäskyn.

Perille päästyään hän ei nähnyt muuta kuin lapun puussa: "Kopra palaa takaisin komppaniaan."

Hänen oli nyt käveltävä alas notkoon, siitä puron yli ja suon takana olevalle kukkulalle, jossa komppanian komentopaikan piti olla.

Tällä taipaleella hän alkoi tuntea jo olonsa heikoutuvan. Kävely oli raskasta.

— Kuumeen tiä reissu tais paiskata!

Komppanian lähtöpaikalle päästyään hän näki vain kaadettua murrokkoa kahdenpuolen tietä ja miinoituksia. Yksinäisiä laukauksia kuului takapäin. Kopra lähti vaivalloisesti juosten murroksen laittaa alamäkeen. Mäen juurelle päästyään osui yläpuolelle samanaikaisesti useita vihollisen maataistelukoneita ampuen tykeillään ja konekivääreillään ja pudotellen palopommeja.

Tässä kohden Kopra saavutti oman joukkueensa miehiä maastoon suojautuneina, ja siihen samaan suomukseen hänkin heittäytyi. Palopommit aiheuttivat metsäpalon.

Lentokoneiden häivyttyä näköpiiristä kokoontui komppania tienvarteen, ja siinä Kopra ilmoitti vänrikki Vallakselle partiomatkansa tuloksen:

— Herra vänrikki, oon suapunt yhteyve otosta majur' Lahtee. Käs' sannuu terveisii. Tuoho karttaa tek' merki.

Wänrikki kiitti ja kehoitti liittymään joukkueeseen.

Komppanianpäällikön komentaessa miehensä liikkeelle, yritti Koprakin mukaan. Käveltyään joitakin askeleita oli hänen pysähdyttävä. Ei jaksanut pitemmälle, vaan istahti hetkeksi kivellet uskoen kuitenkin pian virkoavansa ja saavuttavansa komppaniansa. Muutaman minuutin kuluttua hän lähtikin horjuen tallustelemaan toisten jäljessä.

Neljän tien risteykseen saavuttuaan hän lähti edessä ja oikealla olevien teiden välissä olevan järvenlahden oikeanpuoleista rantatietä. Noin kilometrin vaellettuaan hän alkoi epäillä, oliko sittenkään tullut valittua se tie, mitä oma komppania oli mennyt. Kompassiaan tarkatessaan hän huomasi kulkeneensa itää kohden. Palattava oli siis lahden toista rantaa menevälle tielle.

Kylmät väreet nousivat Kopran hartioihin, kun hän huomasi tiellä paljon "tenkelikkojen", anturanastojen, jälkiä. Suomalaisten saappaissa ei sellaisia nastoja ollut. Hän tunsu joutuneensa loukkuun. Venäläinen joukko-osasto oli siis sillä välin ehtinyt hänen ja hänen yksikkönsä väliin.

Alikersantti Kopra oli hetken kuin kuivunut puu. Taisteluidenaikainen tunne, henki tai pelastus, oli sekini nyt häipynyt jonnekin. Jäljellä oli vain kylmä olo.

Kopra vetäytyi tiestä sivummalle kuusien suojaan lepäämään, syömään leipälaukusta "vanerin" kappaleita ja mietiskelemään uusia operaatioita.

Päivän alkaessa hämärtyä illaksi hänen korviinsa kuului venäläistä puhetta, joka uhkaavasti läheni. Hänen oli noustava polvilleen ja suojauduttava pikkukuusien keskelle. Taas konepistooli kestoputelle, sillä antautumisajatusta hän ei tuntenut, kävi sitten miten kävi.

Noin joukkueen verran venäläisiä sotilaita upseerin johtamina kulki aivan oksia hipoen kahta puolen niitä kuusia, joiden keskeen Kopra oli suojautunut. Hiljaa hänen oli oltava, tuskin hengittää uskalsi. Jännitys helpotti kuitenkin, kun venäläiset menivät ohi häntä huomaamatta.

— Eikähä nuo haravoijii lie olt, mumisi hän itseksensä yrittäen sitten parhaansa mukaan nukkua ja virvotella terveyttään.

Seuraava aamu oli pilvinen, mutta onneksi ei satanut. Liikkeelle oli lähdettävä, samoiltava ensin metsässä, sillä tielle ei vielä olisi menemistä.

Kopra kipusi varovasti erään kukkulan rinteelle kurkistellen alas kattilanmuotoisen notkon pohjalle. Siellä liikehti viheriäpukuisia venäläisiä sotilaita. Komentosanojakin sieltä kuului, kun tykkejä asettivat paikoilleen. Kauemmin ei Kopra siinä aikaillut, vaan lähti kiertämään tykkipatterin oikealta puolelta. Suon yli johtavaa kapulasiltaa kävellessään alkoi taas kuulua maataistelukoneiden ääntä, ja pian ne olivatkin päällä tulittaen, vaikka Kopra ei lähiympäristössä ketään nähnytäkään. Saappaansa kärkeen hän kuitenkin sai luodin, joka ei sentään onneksi vioittanut varpaita.

Hän päätti nyt yrittää linjojen läpi. Heikkoudesta huolimatta oli hänen rohkeutensa kasvanut. Tuli notko vastaan. Hän juoksi mäkeä alas, kääntyen sitten lähellä kulkevan tien vasemmalle puolelle kuulostellen tarkasti.

Mäeltä tien laidasta kajahti laukauksia, kuului venäläisiä huutosanoja myöskin.

— Tavaritsh, tavaritsh, stoi! Toveri, toveri, seis!

Kopra lähti hiipimään askel kerrallaan mäenrinnettä ylös. Joitakin laukauksia kuului vasemmalta, kun hän oli juuri pääsemässä jokseenkin venäläisten rintamalinjan korkeudelle. Syvä huokaus valtasi hänet ja hän päätti kaikki voimansa kooten yrittää nyt läpi tulilinjan omien joukkoon. Hän tahtoi suorittaa yrityksensä tietä pitkin sen vuoksi, että omat näkisivät harmaapukuisen suomalaisen tulevan.

Häidin tuskin Kopra ehti tielle, kun takaa venäläisten puolelta alkoi luotisade tuiskuttaa. Hän juoksi henkensä edestä välillä kaatuillen. Kuin ihmeen kautta hän pääsi ehjin nahoin omien puolelle.

— Taidat olla viimeinen tulija sieltäpäin, sanoi Kopralle eräs pioneeri, joka oli asettamassa tien keskelle kaivamaansa monttuun suurta räjähdyspanosta.

Kopra heittäytyi äänettömänä hetkeksi pitkin pituuttaan ojanpientareelle hengitystään tasaamaan tuntien suurta iloa siitä, että oli omien joukkoon ehjin nahoin päässyt.

Pian siitä oli kuitenkin lähdettävä pyrkimään Jsp:lle. Matkalla hän tapasi paljonkin miehiä, mutta kukaan ei kyennyt sanomaan, missä hänen oma yksikkönsä sillä hetkellä oli.

Vihdoin hän löysi yksinäisen teltan, jonka edustalla Kopralle tuttu mies kalisteli korvikepakkiaan.

— Mistä helkkarista Kopra tulee, kysyi hän.

— Mie ko oon jänt orvoks omast revohkasta. Tiijätkö sie, mihi päi hyö ovat männeet?

— Kyllä tiedän. Tästä on matkaa useita kilometrejä, mutta nyt olet yön tässä teltassa. Lähdet sitten aamulla, jos kykenet. Olet niin onnettoman näköiseksi käynyt.

Yö meni teltassa, ja aamukorvikkeen juotuaan Kopra lähti taas harppomaan Jsp:n ja yksikkönsä löytäköseen. Vaikeata oli kulku, ja viimeiset rupeamat ennen mäen päällä olevaa punaista mökkiä, jossa Jsp oli, oli ryömittävä. Lääkintämies tuli pian kuitenkin apuun ja niin oli matka tehty.

— Missä olet oikein ollut, häneltä kysyttiin.

— Jäin vihollisiin selustaa. Sekane ol se vyyht' ennenk' se selvis. Tällane mie nyt oon, ei tätä so-tilaaks' kehtua kukua sannuu.

Sisällä pöydän takana istui pataljoonan pastori, joka laittoi huovan ja päänalustaa Kopralle, kehoitti häntä levähtämään siinä virkkoen:

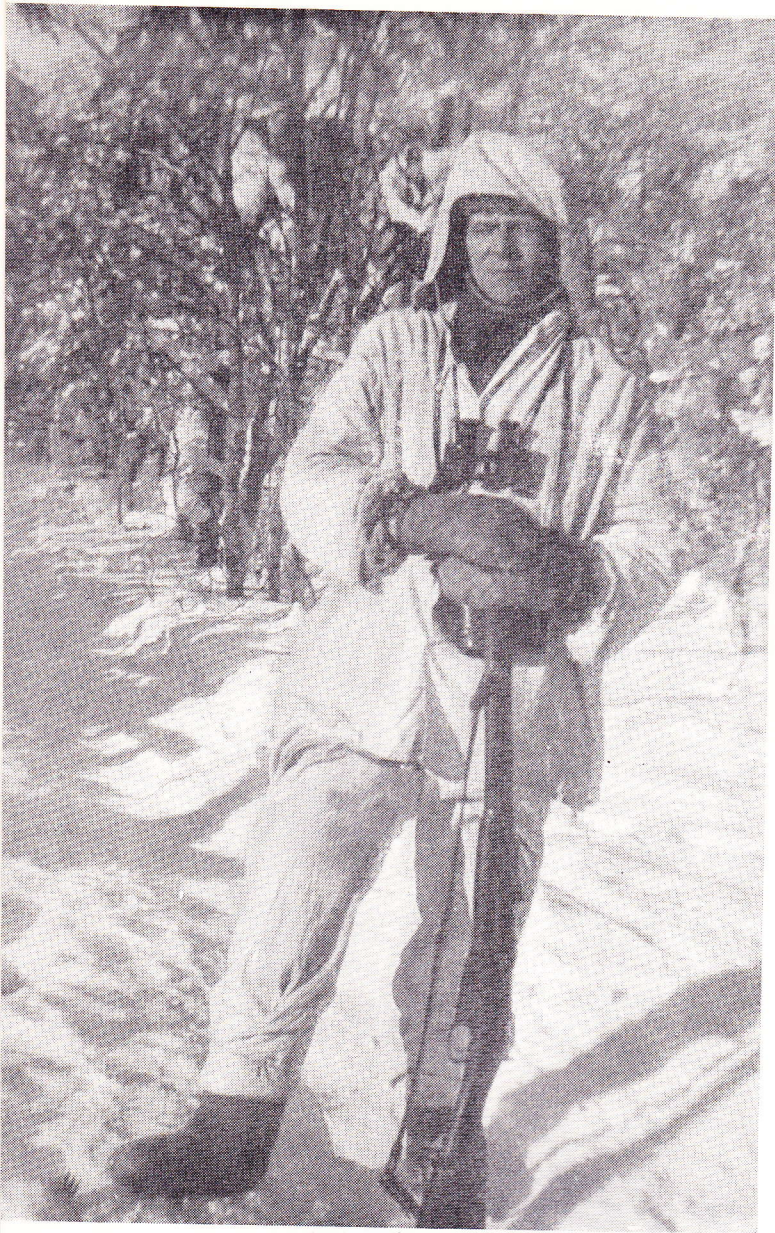
— Jumala auttakoon teitä.

— Saisha hää auttua, nyt ois' lisävoima tarpeen.

Ambulanssauto ajoi mökin pihaan. Siihen toisten joukkoon nostettiin Kopra, ja niin jatkui matka kenttäsaaraan.

Kaksi viikkoa kului, ja alikersantti Kopra oli jälleen yksikössään.

21. 2. 1940. Väliasemassa.

Korsumme on Perojoen partaalla. Se on rakennettu konekivääripesäkkeeksi, mutta sen ampumaukko on rintamassa päin vihollista ja sen ampumala on rajoitettu. Olemme sijoittaneet konekiväärin taisteluhautaan korsun taakse. Joki on tällä kohtaa 10 metriä leveä ja vahvassa jäässä. Niin vahvassa, että kantaa panssarivaunujakin, mistä ovat todistuksena korsumme vierellä niiden vaunujen jäljet, jotka pari päivää sitten törmäilivät Maantietukikohdassa.

Korsussamme asuu myös konekiväärijoukkueen johtaja, kersantti Ovaska. Tänään aamulla hän lähti jollekin asialle Maantietukikohtaan, mutta palasi hetkisen kuluttua takaisin ja kertoi, että hän oli poikennut kurkistamaan panssarivaunuestekaivannon patkkaa, jota ei voida tähyttää asemistamme.

H. KOLEHMAINEN

Oma tykistökeskitys tuhosi vihollisen valiopataljoonan

OTTEITA KERSANTIN SOTAPÄIVÄKIRJASTA

Kaivanto oli ollut täynnä venäläisiä. Hänen mielestään ne olisivat helposti tuhattavissa pienellä yllätyksellä. Herättelimme muutamia lepovuorossa olleita miehiä ja Ovaskan johtamina hiivimme hämärän suojassa kaivannon partaalle. Käsikranaatit räjähtivät montussa. Konepistooli täydensi työn. Kaksikymmentäkaksi poistui venäläisten muonavahvuudesta, joukossa yksi luutnantti. Palatessamme oli mukana kello, kiikari, karttalaukku, kompassi, tähtipistooli, kiikarikivääri sekä useita puoliautomaattisia ja tavallisia kivääreitä.

Komppanianpäällikkö tilasi panssarimiinoja asetettavaksi korsumme ohitse johtaviin panssarivaunujen jälkiin sen varalta, että venäläisille juolah-taisi mieleen käyttää uudelleen samaa reittiä. Vääpeli toi kirjurinsa kanssa ahkiolla viisi miinaa, ja minun tehtäväkseni tuli asettaa ne paikoilleen. Jääkäri Lappalaisen kanssa kävimme toimeen. Kenttälapio ja kaksi miinaa mukana hiivin joen varteen. Tein miinoja varten kuopat, asetin ne ja ryömin takaisin. Sitten lähti Lappalainen, kaivoi kuopat ja alkoi virittää miinoja. Jokin meni hullusti. Kuului valtava pamaus. Ei ollut enää miinoja eikä Lappalaista. Hän oli kotoisin Sakkolan Lapinlahdesta. YH:n aikana eräänä lauantaia olin hänen kotonaan saunassa.

Iltahämärässä yritti venäläinen sotamies Pjotr Sergei Shuvalov tulla meitä tervehtimään, mutta korsuvartiassa sattui olemaan niin hätäinen mies, että ampui häntä päähän oviaukon luona. Vieraan ystävällisten aikeiden meitä kohtaan olisi pitänyt käydä ilmi siitä, että hän oli vetänyt kivääriä perässään pitkin taisteluhautaa ja astellessaan hyräillyt jotakin surullista laulua. Toisessa kädessään hänellä oli ollut avattu vodkapullo ja taskussa oli toinen avaamaton. Miten ja mitä tietä hän oli päässyt taisteluhautaan vartiomiesten huomaamatta, on arvoitus. Venäjänkielentaitoiset suomensivat hänen papereistaan, että hän oli kotoisin Kiovasta, 24-vuotias ja ammatiltaan koneteknikko. Hän oli ollut aikamoinen "naistensankari", sillä hänellä oli taskussaan paljon kauniiden tyttöjen kuvia. Säälly tyttöjä. Mutta vodka oli hyvää.

23. 2.

Eilen venäläiset rynnistivät taas maantien suunnassa, ja heidän tykistönsä jyrisi aamusta iltaan. Komppaniamme etulinjaa he tyytyivät ammuskelemaan panssarivaunu- ja suorasuuntaustykeillään ilmeisesti siksi, että heidän omat miehensä ovat liian lähellä. Asemien välillä on alle sadan metrin. Mutta asemiemme takana muuttui metsä kaskeksi. Toinen komppania piti pintansa Maantietukikohdassa tappioista välittämättä. Viime yönä se pääsi lepo vuoroon, ja komppania Uudenmaan Rykmentin pataljoonasta otti vastaan Maantietukikohdan.

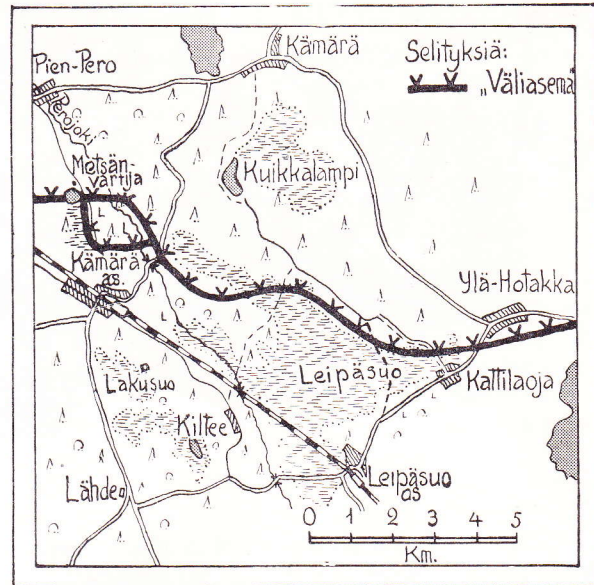
Meidän komppaniallamme oli tänään paha päivä. Ei niinkään vihollisen toimesta, vaan siksi, että söimme aamulla hapantunutta hernesoppaa. Kuoriutuminen moninaisesta ja monenkertaisesta vaatuksesta sekä vyövarusteista tyhjennystoimitusta varten on siksi vaativa toimenpide, että se onnistuu vaurioitta vain, jos aineenvaihdanta on normaali. Happamen hernesopan velloessa suolistossa se ei onnistunut ensinkään, ei keneltäkään. Iltapäivällä sitä ei kukaan enää liene yrittänytkään. Olimme vaipuneet eläimen tasalle. Mutta eläinten olo on helpompi, — niillä ei ole housuja. Meidän oli kannettava housuissamme se, minkä ne jättävät taakseen. Aamupäivällä pojat pyytelivät päästä lääkäriin ripulinsa takia, mutta eihän asemia voitu jättää tyhjäksi. Lääkintäaliupseeri kiersi jakamassa kilotain hiilitabletteja.

24. 2.

Korsumme on metsälinjan kohdalla, jota pitkin näemme kilometrin verran Perojoen yli ja vinottain maantien taakse. Rakensimme korsun katolle jo ensimmäisenä iltanamme tähytys- ja tarkka-ampujasema. Valoisana aikana on joku aina käyttämässä asemassa venäläisiltä saamamme kiikarikiväärin takana, joka tarkkuutettiin ensin takamaastossa. Tuskin venäläisillä on aavistustakaan, mistä tulee kuolema, joka korjaa heidän miehiään maantien takana 500—600 metrin päässä korsustamme. Siinä on nähtävästi heidän tossupolkunsa, koska liikettä riittää pitkin päivää. Ahkerimmat kytääjät kehuvat pääsevänsä kahteenkymmeneen kaatoon päivässä. Mene ja tiedä. Kaikkia kaatojahan ei voida tarkistaa. Ne kylläkin, jotka kaverien on raahattava pois linjalta. On sattunut, että heidän on pitänyt lähettää neljäkin hakijaa peräkkäin, kun edelliset ovat aina muuttuneet hakijasta haettaviksi. Näkee, että he luulevat tappioiden aiheuttajan olevan suoraan rintamassa ja yrittävät suojautua siihen suuntaan.

Venäläiset yrittivät tänään taas panssarivaunuilan tien suunnassa. Ei tietä pitkin, vaan metsässä muutaman sadan metrin päässä tieltä. Siinä yritykseen kävi heille huonosti. Uudenmaan Rykmentin pojat pistivät polttopulloillaan tulee kahdeksan panssarivaunua.

Ripuli jatkuu. Tosin jo lievempänä kuin eilen. Mutta oleminen on sen johdosta muuttunut ikäänkuin voimattomaksi. Onneksi pääsemme ensiyönä pariiksi päiväksi lepo vuoroon. Toinen komppania ottaa vastaan asemamme.

26. 2.

Majaillemme korsuissa prikaatin esikunnan lähellä. On menossa lepo vuoromme toinen vuorokausi, ja pahin väsymys on nukkunut pois.

Peseytyminen, parranajo ja alusvaatteidenvaihto ovat tavallisessa elämänmenossa ikävänpuoleisia arkisia askareita. Nyt niissä on juhlan tuntua. Vaikka pakin täydestä lumesta sulatettua vettä ei kahden viikon pesemättömyyden jälkeen kovinkaan puhdasta tule, niin tuntuu kuin olisi pääsemässä ihmiseksi jälleen. Suhteellisia ja olotilasta riippuvia ovat siis onnen- ja ilonaiheet ihmiselämässä.

Täydennysmiehiksi saimme tällä kertaa pari kuukautta koulutuskeskuksessa olleita alokkaita. Komppaniassamme suoritettiin tänään uudelleenjärjestely. Jäljellä olevat vanhat täydennysmiehet siirrettiin toimitusjoukkueeseen ja nuoret miehet sieltä kiväärijoukkueisiin. Ajomiehiksi pääsivät näyttivät tyytyväisiltä. He uskovat, että voivat siinä virassa säilyttää henkensä varmemmin kuin taisteluhaudassa. Komppanian ajomiehen osa ei turvallisuuteen nähden kuitenkaan ole juuri sen varmempi kuin kiväärimiehenkään. He uskovat kuitenkin niin olevan, ja se mitä ihminen uskoo, on hänelle totuus.

27. 2.

Viime yönä otimme vastaan kolmannen komppanian puolustuskaistan. Vihollinen hyökkää kiivaasti Näykkijärven ja Honkaniemen pysäkin maastossa ja on päässyt siellä pieneen sisäänmurtoon. Eräs jääkäripataljoona on saanut tehtäväkseen palauttaa asemat ennalleen.

Kolmannen komppanian pojilla on ollut vihollisen kanssa yhteinen vesiavanto Perojoen jäällä. Veden nouto on tapahtunut vuorottain, eikä vedenhakijoita ole ammuttu. Äsken hämärissä sattui korsuvartiomiehenä olemaan hätäinen alovak. Hän ei malttanut olla ampumatta 40 metrin päässä kyykkinyttä venäläistä vedenhakijaa. Todennäköisesti nyt pitää alkaa sulattaa kahvivesi lumesta. Se on paha, sillä jostakin syystä täällä on vain mustaa lunta.

Talvisodan konekiväärimehiä lumisissa asemissaan

Vakavampi vaurio sattui kuitenkin hieman myöhemmin. Parikymmentä pioneeria tuli ansoittamaan etumaastoa. Miinat ja muut tarvikkeet heillä oli ajoneuvossa, jonka he ajoivat aivan lähelle etulinjaa. Sain tehtäväkseni opastaa pioneerit ansoituskohteeseen. Sovin heidän johtajansa kanssa toiminnasta ja lähdin kävelemään edellä avatakseni aukon piikkilankaesteeseen. Pioneerit jäivät nostelemaan miinojaan reestä ahkioon. Vihollisen puolelta kuului yksi ainoa kranaatinheittimen lähtölaukaus, kranaatti suhisi yli ja — osui joko rekeen tai ahkioon. Räjähdyspaine heitti minut kumoon. Kolme pioneeria vietiin JSp:lle, — muista ei jäänyt mitään viäväksi mihinkään.

28. 2.

Aamulla aloitti vihollinen valtavan tykistökeskityksen. Se jatkui pari tuntia hiljeten sitten vähitellen. Odotimme hyökkäystä. Ei tullut. Pitkin päivää on asemien edestä kuulunut ääniä — ikäänkuin valitusta — ja yksinäisiä vihollisia on nähty ryömiskelemässä siellä täällä. Kuun noustua järjestettiin kaikilla aseilla "alueammunta" asemien eteen. Tykistökin osallistui siihen muutamalla kranaatilla, samoin pataljoonan kranaatinheitinjoukkue. Äänet vaikenivat.

Sitten alkoi yksinäinen venäläinen huutaa toistuvasti: Stalin! Stalin! Stalin! Stalin!

Huuto vaikutti muuten niin hiljaisessa yössä melkein kammottavalta. Selvisi, että huutaja oli haavoittunut venäläinen, joka oli takertunut piikkilankaesteeseemme. Päätimme, että jos venäläiset tulevat hakemaan miestänsä, annetaan heidän tehdä se rauhassa. Ei tullut noutajia, ja huuto jatkui. Kun ketään omista miehistämme ei haluttu lähettää alttiiksi venäläisten tulelle, lähetettiin pikakiväärisarja. Huuto lakkasi.

1. 3.

Viime yönä kävi kaksi partiota tutkimassa etumaastoa. He totesivat, että asemien edusta oli täynnä kaatuneita venäläisiä. Ainoatakaa hengissä olevaa ei ollut edes lähitienoilla.

Päivän tultua alkoi asia selvitä. Lähetettiin partio, joka viipyi matkallaan puoli tuntia ja palattuaan vahvasti yöllisten partioiden kertomuksen.

Komppanianpäällikön ja muutamien miesten kanssa lähdimme tutkimaan aluetta. Joen takana on noin 200 metrin levyinen, suuria kuusia kasvava vyöhyke. Sitten alkaa suoalue, jossa on avoimia kohtia ja pientä metsää kasvavia saarekkeita. Metsävyöhykkeellä paljastui venäläisiä kohdannut murhenäytelmä. Noin neljän, viiden hehtaarin alueella oli kaatuneita venäläisiä melkein vieri vieressä. Heidän lukumääränsä emme ryhtyneet laskemaan. Mutta pinta-alan perusteella tehdyn arvion mukaan oli kaatuneitten lukumäärä varmasti lähempänä neljää- kuin kolmeasataa. Monella oli vielä kangistuneessa kädessään leipä, jota oli ollut syö-mässä Noutajan tullessa. Kävi ilmi, että venäläiset olivat yöllä helmikuun 28:tta päivää vasten tuoneet parinsadan metrin päähän asemistamme vahvistetun pataljoonan. Sen tarkoituksena oli ollut hyökätä asemiemme läpi ja jatkaa sitten itään kaartaen maantielle, jolloin tien länsipuolella olleet joukkomme — kolme komppaniaa — olisivat joutuneet saarroitusuhan alaisiksi, ja heidän ainoa huoltotiensä olisi ollut poikki.

Niin. Tämä oli suunnitelma. Ehkä hyväkin heidän kannaltaan. Mutta siihen oli tullut ainakin yksi laskuvirhe. Virheen oli tehnyt heidän tykistönsä tulisuunnitelman laatija. Hän oli todennäköisesti tehnyt maaleja määriteltessään kilometrin virheen.

Kilometri sinne tai tänne — mitä se nyt sodassa merkitsee. Tässä tapauksessa se merkitsi. Se oli suorastaan kohtalokas. Sillä heidän hyökkäyksensä tulivalmistelu, joka oli tarkoitettu meidän nujertamiseksi, oli pudonnut raskaimmalta osaltaan heidän oman hyökkäysvalmiin ja täysin suojattomana olleen pataljoonansa niskaan.

Siinä istui tulenjohtoupseeri edessään kartta ja jäykistyneessä kädessään vielä puhelimen kuulotovi. Hän lienee saanut osansa heti ammunnan alettua, koskapa ei ollut pystynyt sitä keskeyttämään. Raskaan tykistön ammuksia ne pääasiassa ovat olleet. Suuret 16—18-tuumaiset kuuset olivat kaatuneet

niiden voimasta kuin tulitikut. Eräsikin oli katkenut puolivälistä, ja latvapuoli oli pudonnut puun juurella istuneen miehen niskaan jääden oksien varaan pystyyn. Everstiluutnantilla oli avattu leipälaukku edessään. Siinä oli vehnäleipää, säilykkeitä ja hieman vajaa vodkapullo. Hänenkin luoksensa oli Noutaja tullut kesken ”viimeistä ateriaa”.

Pataljoona ei ollutkaan mikään tavallinen ”pehotta”-pataljoona, vaan Leningradissa toiminut aliupseerikoulu. Se oli tuotu junalla suoraan kasarmista Kämärän aseman lähelle. Vielä kaksi päivää sitten he olivat olleet iltalomalla suurkaupungin huvipaikoissa.

Kaikki he olivat 22—23vuotiaita, riuskan näköisiä nuorukaisia. Heillä oli uudet, jostakin silkinsekaisesta kankaasta valmistetut toppapuvut, niiden alla tavallinen sotilaskesäpuku, uusi sekin, ja alinna kahdet flanelliset, puhtaat alusvaatteet. Heidän naamansa ei ollut talven viimojen sierrettämä eikä leirinuotioiden mustaama, vaan kasvot sileinä ja parta ajeltuna he olivat lähteneet sotaan kuin juhlaan.

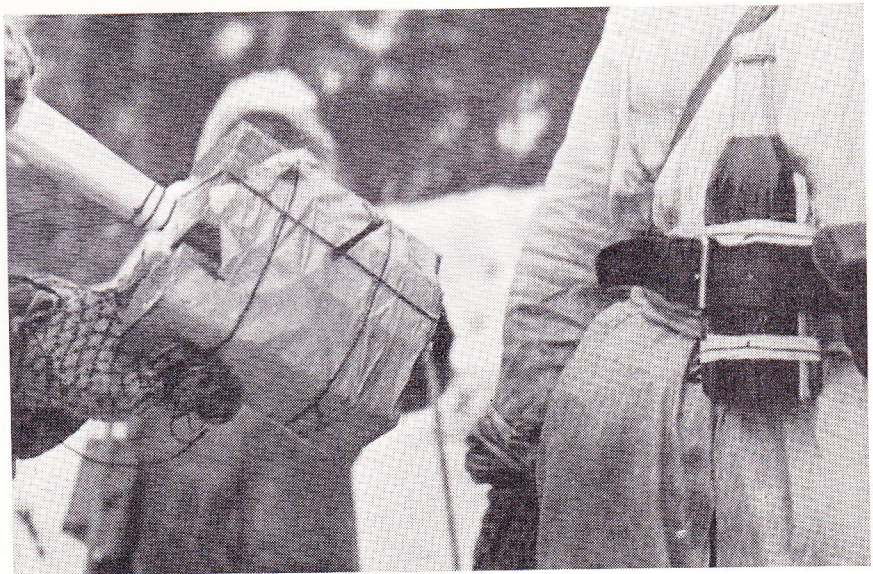
Kaatuneiden joukossa oli everstiluutnantin lisäksi upseereita kapteenista aliluutnanttiin sekä paljon aliupseereita. Karttalaukut olivat pullollaan karttoja ja papereita. Ja mikä ihmeellistä, heidän karttoihinsa oli jo kirjapainossa painettu keskentekoisien Väliasemamme keskentekoiset korsut, pesäkkeet ja esteet. Kartoissa oli lisäksi värikynällä piirretty paksut nuolet osoittamassa heidän suunnitteleman sa hyökkäyksen kulkua.

Oli lumisateinen päivä. Vihollinen pysytteli hiljaisena. Vain joku yksinäinen kranaatti ujelsi silloin tällöin ylitsemme. Leikkasimme esteeseen aukon ja tallasimme tien tappotantereelle. Ajoimme sinne yhden hevosen kerrallaan ja kuormasimme reën täyteen sotasaalista. Kaikki komppanian hevoset ja osa pataljoonan ajokeista kävi päivän kuluessa noutamassa kuorman sotasaalista. Ensimmäisiin kuormiin lastattiin kaksitoista uuden uutukaisia konekivääriä. Ne oli maalattu valkoisiksi ja olivat

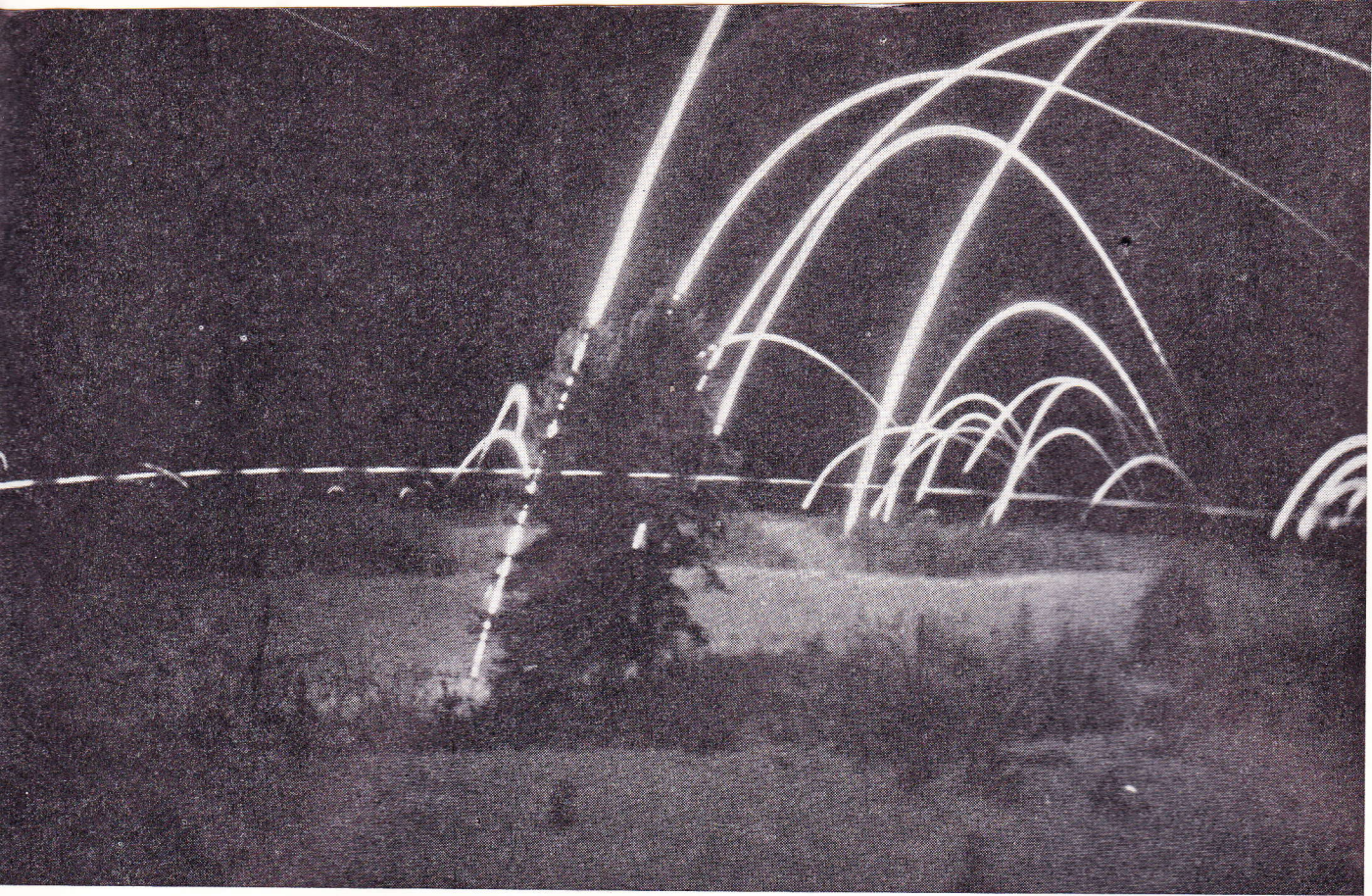
vielä niin uusia, ettei niistä ollut poistettu varas-torasvaakaan. Ei niillä siis aivan ensihätään olisi voinut ampuakaan, mutta venäläiset olivat kai kuvitelleet, että tykistö tekee niin puhdasta jälkeä, ettei konekivääreillä tarvitsekaan ampua, — kuten ei tarvinnutkaan. Saatiin pienoishittimiä, pikakiväärejä, konepistooleja, automaattikiväärejä ja kaikkea sitä kamaa, mitä pataljoonalla on mukanaan. Pistooleja ei kuormiin ilmestynyt, mutta poikien taskuissa niitäkin pullotti.

Joukkue kerrallaan olivat pojat vuorotellen saalista kokoamassa. Jokainen talletti jotakin itselleenkin sotamuistoksi. Kaatuneilla oli harvinaisen runsaasti rahaa. Paperirahaa, metallirahaa ja merkkejä jos jonkinlaisia. Iltapäivällä joukkueeni taisteluhaudanpätkä oli suorastaan verhoiltu venäläisellä paperirahalla, kun pojat siinä tyhjentelivät kaatuneiden taskuista kokoamiaan lompakoita. Mieleeni välähti, että jos tuosta kokoaisi pari repun täyttä, niin tiedä vaikka vielä saisi elää rikkaana miehenä, mutta mistäpä niitä reppuja olisi siihen hätään ollut. Niin saivat rahat jäädä sekaantumaan taisteluhaudan multtiin. Kummallisesti muuttuvat ”arvot” maailmassa. Rahaa, jota kootakseen ihmiset ponnistelevat kaiken ikänsä, jonka takia tehdään suurimmat rikokset ja konnantyöt, nyt ei kukaan viitsinyt ryhtyä tallettamaan yhtä tai kahta seteliä enempää, joita niitäkään ei talletettu itse rahan, vaan siihen sisältyneen muistoarvon johdosta.

Vaikka meillä on ollut tänään helppo päivä, on vihollinen Honkaniemen pysäkin suunnalla rynnistänyt entistä kiivaammin ja on päässyt siellä syvään läpimurtoon. Väliasemasta luovutaan. Muuttaman tunnin kuluttua alkaa jälleen viivytysvaihe. Kuormastot ovat jo vetäytymässä Valkjärven radan taakse. Komppaniamme asettuu viivytysasemaan Pilppulan pysäkin etelänpuoliseen maastoon Kämäränjärven keskikohdalle. Uudenmaan Rykmentin pataljoona jättää Väliasemaan partioita, joiden tehtävänä on säilyttää kosketus viholliseen.

Kaksi Talvisodan päivien suomalaista ”salaista asetta”, kasapanos ja polttopullo, joiden avulla rohkeat miehet tekivät monen monta vihollisen suunnitelmaa tyhjäksi.

Valojuova-ammusten ilotulitusta öisessä etulinjassa

ESKO AUKEE

JÄLLEEN NÄHTIIN, MIHIN NEUVOKAS JA PELOTON MIES PYSTYY

"TUNTEMATTOMASSA SOTILAASSA" on tekijä eräissä kohdin suorittanut hyvin yksityiskohtaisia maaston kuvauksia, jotka palauttavat samoilla jäljillä olleiden mieliin silloisia tapahtumia. Kirjan sivulla 351 kertoo Linna, miten "Rokka kehitti hetkisen vanhaa suunnitelmaansa vihollispesäkkeen räjäyttämiseksi. Hän oli moneen kertaan katsellut ja suunnitellut tienkin valmiiksi mitä myöten hän ryömisi." Rokalta jäi pesäke räjäyttämättä ja siitä palkkioksi luvattu loma saamatta, mutta myöhemmin pesäke hävitettiin.

III/JR29 oli talvella 1941/42 asemissa Syvärillä Homorovitsan edustalla bunkkerimaastossa. 9. komppanian lohkon kuuluvien "miljoonabunkkerien" edessä olevan peltoaukean keskivaiheilla oli eteentyönnetty vihollistukikohta, sama, jota yllämainittu Linnan kuvaus tarkoittaa. Sen muodosti pienehkö, osittain hajalle ammuttu talo, jonka alaosasta nähtävästi oli vahvistettu ja josta saattoi erottaa ampuma-aukon. Vihollisen tarkka-ampujat ja tulenjohtajat olivat pesiytyneet siihen, ja kun se sijaitsi ylävällä paikalla, saattoi sieltä päiväsaikaan tähyttää ja pahasti häiritä asemiamme, mistä aiheutui jatkuvasti tappioita. Etäisyys siihen lähimmästä

omasta tukikohdastamme, "Pikkumiljoonasta", oli vajaat 300 metriä. Pesäketä oli tykistön ja kranaatinheitimien tulella yritetty hävittää. Suunnitelmia sen räjäyttämiseksi oli tehty, mutta toistaiseksi tuloksetta.

Tammikuussa saapui komppaniaan täydennysmiehenä muiden mukana alikersantti Erkki Iilmari Tuomela. Hän oli juuri päässyt sotasairaalaan, minne oli joutunut haavoituttuaan kasvoihin. Toinen silmä oli jäänyt sokeaksi eikä toinenkaan ollut vielä aivan täysin kunnossa. Siitä huolimatta oli mies toipilasaikanaan pyrkinyt vapaaehtoisena uudelleen rintamajoukkoihin, ja monen turhan yrityksen jälkeen oli lupa myönnetty.

Heti tulonsa jälkeisinä päivinä Tuomela alkoi tuntea kiinnostusta etumaastoon ja teki siellä yksinään pimeän turvin tutustumiskäyntejä. Erään sellaisen jälkeen hän tuli kysymään, eikö hän saisi hävittää tuon edessä olevan vihollispesäkkeen. Ehdotus näin muitta mutkitta tehtynä tuntui melko yllättävältä eikä sitä puolisokean miehen tekemänä aluksi otettu täydestä. Jonkun ajan päästä Tuomela uudisti esityksensä ja tuumaili, että kyllä hän pimeässä näkee siinä kuin muutkin, ja kuulo hänellä

on mitä parhain. Koska mies otteissaan oli osoittautunut rivakaksi eikä mitään hullun oireita ollut hänessä huomattu — päinvastoin — alkoi suunnitelma kiinnostaa ja itää. Kun pataljoonasta saatiin yritykseen lupa ehdolla, että tarpeelliset valmistelut ja varotoimenpiteet suoritetaan, suunniteltiin yksityiskohdat ja ryhdyttiin toimeen.

”Pikkumiljoonan” uloimpaan poteroon hilattiin viestimiehiltä saatu puhelinkela, jossa oli uutta tapasia niin pitkälti, että sen varmasti laskettiin riittävän oman ja vihollispesäkkeen välille. Tapsin pää sidottiin Tuomelan vyötäisten ympärille. Hänen selkäänsä pantiin räjäytyspanos, joka oli pioneerien toimesta tehty nimenomaan tätä yritystä varten. Se oli selässä kannettava repun tapainen viillekkeineen ja sisälsi paitsi räjähdysainetta myös astiallisen bensiiniä. Pakkauksesta, joka oli verhottu telttakankaalla, pisti esiin käsikranaatin varsi vetonuppeineen. Paitsi tätä lähes kymmenen kiloa painavaa pakkausta oli Tuomelalla henkilökohtaisena aseena kaksi munakäsikranaattia ja pistooli.

Näin varustettuna kömpi Tuomela poterosta ylös ja alkoi ryömiä kohti vihollispesäkettä. Hänen mukanaan lähti kaksi miestä, joista toisen oli määrä jäädä omalle piikkilanka-esteelle avustamaan Tuomelaa läpimenossa ja toisen tehtävä oli varmistaa Tuomelan kulkua noin matkan puoliväliin.

Oli iltayö ja pimeää. Eteneminen oli suoritettava vain vaiston varaisesti ja päiväsaikaan muistiinpainettujen maastokohtien mukaan. Sitä mukaa kuin Tuomela eteni liukui lanka kelalta, ja poterossa saatoimme tästä suurin piirtein mitata kuljetun matkan. Alussa oli tapsin liike jokseenkin tasaista, joskin hyvin verkkaista. Sitten alkoi tulla pitkiä taukoja. Arvasimme, että Tuomela kuulosteli tai kaivoi lunta, jota oli paksultikin etumaastossa. Omille lähipesäkkeille oli annettu käsky ampua koko ajan harvakeen, ei liian kiivaasti, ettei se herättäisi vihollisen huomiota, mutta tasaisesti sen verran, että ryömimisen mahdollisesti aiheuttamat äänet peittyvät.

Aikaa kului, oli jo mennyt toista tuntia; tapsi liikkui ajoittain lyhyin nykäyksin. Tuomelan kanssa oli sovittu, että jos hänelle menomatalla sattuu jotain yllättävää, haavoittuminen tai jokin este, jonka takia on pakko palata kesken matkan, hän voimakkaasti nykäisee tapsista, jolloin kelamiehet auttavat vetäytymistä. Mitään sen tapaista nykäystä ei tullut, lanka oli velttona pitkät tovit. Olimme laskeneet tapsin kulumisesta, että miehen pitäisi jo olla suunnilleen tavoitteessaan.

Tuijotimme pimeään etumaastoon. Vihollisen puolelta ammuttiin valoraketti, — huonosti taitaa käydä Tuomelalle. Välähti mieleen, että kunhan tässä ei kävisi niinkuin kävi hölmöläissadussa sille Pekalle, joka pantiin naru jalassa ryömimään karhunpesään ja jonka piti potkaista jos karhu tulee päälle: Pekka potkaisi ja vedettiin pesästä ulos, mutta Pekallapa ei ollut enää päätä.

Tuomela itse kertoo:

— Ryömiminen matkan puoliväliin oli hidasta ja raskaanlaista, mutta ilman yllätyksiä. Sen jälkeen

tiesin tulevan vaikeinta, sillä jo aikaisemmilla käynneilläni olin havainnut vartiomiehet, jotka yön aikana olivat kahden puolen pesäkettä, noin kolmisenkymmentä metriä sen etupuolella. Minun oli mentävä näiden välistä. Onneksi siinä oli rakoa muutama kymmenen metriä, kunhan vain pääsen tarpeeksi hiljaa ja matalana. Toisen vartiomiehen paikan totesin, kun mies varomattomasti sytytti tupakan, siksi ainakin päätelin sitä pientä valonleimahdusta minkä näin, toisen vartiomiehen saatoin vain vaistota.

— Pääsin matelemalla lähelle taloa, siinä oli lunta vähemmän ja kranaatit olivat paikoin kovetaneet sen pinnan, minkä takia pelkäsin syntyvän rahinaa liikkeistäni. Mitään ei kuitenkaan sattunut. Pääsin talon vierustalle. Ollessani polvillani seinustalla ampui toinen vartiomies valoammuksen. Olin liimautuneena seinää vasten, liikahtamatta. Näkevätkö? Jos niin käy, tulee kiire. Eivät huomanneet, tähystelivät vain etumaastoa eikä lumessa oleva urakaan paljastanut minua.

— Aloin tunnustella paikkaa, mihin voisin paikkani sijoittaa, ikkuna-aukot olivat liian korkealla. Keskellä taloa keksin ampuma-aukon, konttasin sen alle. Tuohon se on saatava, ajattelin. Paha on paikka, mutta jos panokseni siihen saan, niin selvän tekee.

— Irroitin kantamuksen selästäni ja aloin kohottaa sitä aukkoon pitäen pistoolia saamaksissa siltä varalta, ettei lahjastani pidettäisi. Aukko oli siksi suuri, että pakkaukseni tuntui siihen hyvin mahtuvan, työnsin sitä hiljaa aukon sisään löysäten samalla tapsia, jonka olin irroitannut vyötäisiltäni ja solminut käsikranaatin nuppiin.

— Kurottauduin sektoriaukkoon ja viillekkeistä pitäen laskin pakettia hiljaa alas kunnes se tapasi alustan. Siellä se lepäsi, nyt vain hiljaa samoja jälkiä takaisin. Vartiomiesten kohdalla meni taas aikaa, pääsin noin puoliväliin matkaa, kun tuli mieleen, että saattaisi olla hyvä hiukan tiukata tapsia ja ottaa liika löysä pois. Vedin sitä hiljaa kireämälle: samassa leimahti ja jyrähti. Hyvin toimi, totesin, mutta hiukan liian aikaisin, sillä tarkoitus oli ollut, että vasta saavuttuani omille esteille suoritan laukaisun. Räjähdysten jälkeen alkoi ammunta, ja minun oli pysyteltävä matalana, etten joutuisi enää maalitauluksi.”

Tuomela loikkasi vahingoittumattomana poteroomme. Tykistö, jonka tulenjohtaja oli ollut seuraamassa tilannetta, ampui räjäytettyyn pesäkkeeseen, konekiväärin ja kiväärimiehet tekivät samoin.

Aluksi näytti siltä, että talo ei sittenkään syty palamaan huolimatta räjähdysten aiheuttamasta valtavasta tulenlieskasta, mutta vähitellen alkoi näkyä tulenloimua pimeyden läpi.

Aamulla, savun vielä noustessa paikalta, todettiin, että talo varustuksineen oli palanut niin tarkkaan, että vain ampuma-aukon ympärillä oleva, betonilla ja rautalevyillä vahvistettu kehikko jäi törröttämään pystyyn.

Tuomela sai lomansa, ja jälleen nähtiin mihin neuvokas, peloton mies pystyy.

KÄKIKÖ KUKKUISI ELOKUUN LOPPU- PUOLELLA?

MARTTI JUKOLA

Toimitus on saanut käytettäväkseen laajan, julkaisemattoman käsikirjoituksen, jonka kapteeni Martti Jukola — nyt jo vainaja — kirjoitti loppuvuoden 1941 aikana 14. divisioonan eräiden yksiköiden vaiheista juuri kuluneina kuukausina. Hänen kuvauksensa ovat heti tapahtumien jälkeen kirjoitettuna tuoreita ja välittömiä. Julkaisemme seuraavassa hänen kertomuksensa eräiden suomalaisten partiomiesten yllättävistä teoista.

Lieksanjärven itä- ja Repolan—Rukajärven maantien eteläpuolella levittäytyi satakilometrinen Pienin­gän salo, joka tutkimattomana ja aarniomaisena oli meille arvoituksellisena sivustauhkana. Teiden puute esti sinne lähettämästä suurempia joukkoja, mutta useat kinttupolut tekivät vihollisen voimakkaidenkin partioiden liikkumisen siellä mahdolliseksi.

Tuon saloseudun tarkastamisen ja sivustavarmistuk­sen sai tehtäväkseen rajajääkäri­luutnantti Leskisen 60-miehininen porukka, joka aikaisemminkin oli menestyksellisesti suorittanut useita pitkiä partio­retkiä. Se lähti taipalelle polkupyörillä arvel­len niistä laajan erämaan poluilla olevan hyötyä. Tämä partio joutui kuitenkin tällä retkellä suorittamaan pitempiaikaisen tehtävän kuin oli arveltu. Syvällä korp­ien uumessa, pienessä Pienin­gän kylässä, jossa oli vain kolme neljä taloa, oli näet vihollisen varmistuksena noin komppanianvahvuinen osasto, jonka kanssa meidän partiomme joutui käymään tulitaistelua useana päivänä. Lopulta viholliset vetäytyivät kylästä, mutta jäivät kuitenkin jonnekin lähiseudulle oleilemaan, koska sieltä vielä pari, kolme viikkoa myöhemmin ilmestyi partioita häiritsemään Repolan—Ontrosen vaaran tieliikennettä.

Leskisen partiolla oli vain radio- ja lentokoneyh­teys tukikohtaansa. Välillä oli radiolähetin rikki, eikä porukasta toisin ajoin tiedetty mitään, mutta sitkeästi

kokenut joukkue siellä salolla varmistustehtävänsä hoiteli kolmisen viikkoa syöden varastojaan sääste­liäästi ja hankkien itse riistaa sekä marjoja täydennyk­seksi. Kun taas eetterin kautta saatiin yhteys poikiin, yritettiin heille lähettää muonaa lentokoneella, mutta jostakin syystä kone ei heitä löytänyt ilmoitetusta pai­kasta, vaan palasi tyhjin toimin takaisin.

Vihollisen kanssa kahakoidessaan partio ei menet­tänyt yhtään miestä, mutta kaksi sairastumistapausta siinä sattui. Yhden miehen umpisuoli alkoi lakkoilla ja toiselle tuli hankautumasta verenmyrkytys jalkaan. Kun nämä miehet olivat toista vuorokautta turhaan odottaneet luvattua lentokonetta noutajakseen, suorit­tivat he korven halki kolmenkymmenen kilometrin kävelyn Lentieraan asti.

Tehtävä oli hurja! Kaksi sairasta miestä keskellä outoa maata ilman karttaa ja ilman muonaa! Toisen oli lisäksi käveltävä paljain jaloin. Lakat, joita suot olivat tulvillaan, pelastivat kuitenkin evästilanteen. Kaksi vuorokautta talsittuaan miehet löysivät ation talon, johon he sateessa majoittuivat lepäämään. Muu­taman tunnin nukuttuaan he heräsivät ulkoa kuuluviin ääniin ja arvelivat olevansa motissa. Poistaen varm­itimen kivääreistään he päättivät myydä nahkansa mah­dollisimman kalliisti. Seurasi jonkin minuutin kidutta­va odotus, jonka jälkeen ulkoa kuului huuto:

— Jos siellä on meikäläisiä, niin tulkaa ulos!

Vaeltajat näkivät räppänestä, että huutajalla oli suomalainen sotilaslakki päässään. Silloin tilanne selvisi. Miehet olivat aivan Lentieran—Porajärven tien varressa ja joutuivat yllättäen omien joukkojen keskuuteen. Kiitos hyvän suunnistamistaidon! He saivat sitten autokyydin ja pääsivät Lieksan sotaisairaalaan. Kumpikin toipui vammastaan.

Sellaisia ihmeellisiä suunnistamismarsseja joutuivat partiomiehet korpisodassa suorittamaan, marsseja joita ei voida rauhanaikaisissa maaotteluissa kuvitellaakaan.

Sattui sitten kerran huvittava tapaus. Divisioonasta oli prikaati K:n alueella liikkeellä kaksi luutnanttia, jotka olivat saaneet tehtävänsä suoraan divisioonan esikunnasta ja joita ei prikaatissa ennestään tunnettu. Kun he olivat erään järven rannalla saunomassa, huomasivat he yht'äkkiä ketjun lähestyvän saunaa. Pian kuuluikin jo huuto "kädet ylös", ja esiin syöksyi pistimet tanassa muutamia miehiä, jotka vaativat saunamiehiä heittämään aseet pois. Toisella luutnantilla, joka ei vielä ollut pukeutunut, oli italialainen ternikivääri, kevyt ratsuväen karabiini, jonka hän heittikin saunasta ulos. Toinen oli jo pukeissa ja hänellä oli kuppeellaan parabellumpistooli. Kun häntä vaadittiin otamaan se kotelosta ja heittämään pois, selitti hän, vanha sotajermu muuten, rauhallisesti:

— Kuulkaahan nyt, miehet, kun annan teille pienen neuvon. Pistoolia ei milloinkaan saa käskeä heittämään pois, vaan se on otettava. Jos minä nyt otan

tämän pistoolin kotelosta, niin samassa voin ampua teistä 6—7 miestä. No niin, älkää pelästykö! Tässä se on.

Molemmat luutnanttimme vietiin sitten esikuntaan, jossa heidän paperinsa tutkittiin tarkkaan. Kun he olivat oman divisioonan alueella, ei heillä ollut erikoista komennustodistusta, vaan ainoastaan yleinen liikkumislupa divisioonan alueelle. Sitä paperia pidettiin liian köykäisenä. Heitä epäiltiin suomalaisiin upseerinpukuihin naamioituiksi "dosenteiksi". Kysyttiin, tuntevatko he ketään, joka voisi todistaa heidän henkilöllisyytensä. Toinen muisti matkalla nähneensä sotapoliiseja, jotka olivat samalta seudulta kotoisin. Nämä sotapoliisit löytyivätkin lopulta ja antoivat todistuksensa:

— Tämähän on se Kauppisen Esa, Nurmeksen yhteiskoulun rehtori. Mitäs pahaa hän nyt on tehnyt? Ja tämä taas on Rossin Mikko, "Karjalan Maan" päätoimittaja Joensuusta . . .

Eipä tällaisessa tapauksessa kuitenkaan niin suurta ihmettelemistä ole. Vihollisella oli monenlaisia metkuja, jotta varovaiseksihan siinä pakosta tuli. Usein sen partiot oli puettu siviilivaatteisiin. Sellaisia miehiä saatiin kiinni varsinkin alkuaikoina melko kaukana selustassa, jopa Suomenkin puolella rajaa.

Nuori vänrikki, joka on tunnettu suunnistaja, saa komentoonsa ryhmän taitavia partiomiehiä sekä tehtäväkseen tunkeutua läheltä Kuutamalahtea Porajärven

Suomalainen kaukopartio lähdössä korpimatkalleen. Kasvoistakin jo näkee poikien ottavan tehtävänsä vakavasti

Pioneerit asettavat hyökkäysvaunumiinojaan kapulatien alle

— Paatenen tielle räjäyttämään siltoja ja tuhoamaan kolonnia tai leirejä. Matkaa on kaikkiaan linnunteitse n. 50 km. Asumattomien korpien halki taival katkeaa suhteellisen nopeaan ja jo kolmantena yönä pojat ovat määrätyn tien varressa. Lähellä tietä notkelmassa erään jyrkän rinteen alapuolella he keksivät leiri-alueen, jossa on toistakymmentä havukotaa.

Vänrikki laatii suunnitelmansa. Hän sijoittaa kuusi miestä aseisiin leirin ympärille niin, että jokaisella on hyvä tulitusmahdollisuus useihin majoihin. Itse hän lähtee kahden miehen kanssa tielle. Siellä hän asettaa muutamia voimakkaita hyökkäysvaunumiinoja sekä panostaa sitten lähellä olevan sillan rotulilla. Sytytettyään tulilangan hän lähtee miehineen aseisiin jääneiden toverien luokse, joiden oli määrä avata konepistoolituli räjähdyskuulussa.

Eipä aikaakaan, niin silta posahtaa ilmaan. Havumajoissa makaavat viholliset hyppäivät pystyyn räjähdyskuulussa, mutta samassa alkavat partiomiehemme väijyksistä suolata leiriä usealta suunnalta. Kuuluu konepistoolien kuivat ja äkäiset yskähdykset, sarja sarjan jälkeen. Tuli on tarkkaa. Yhtään lipasta ei lasketa umpimähkään yön pimeyteen.

Suomalaiset jatkavat ampumistaan, kunnes maantieltä rupeaa kuulumaan äänekkästä moottorien sytytystä. Jokin toinen lähileiri on lähettänyt kuorma-autoilla joukkoja apuun ammunnan kuultuaan. Suoma-

laiset katsovat parhaaksi aloittaa vetäytymisen. Ketterästi kuin näädat he kipuavat ryteikköisen rinteeseen ylös ja kuulevat samassa kaksi, kolme, neljä valtavaa räjähdystä... Miehiä täynnä olevat kuorma-autot ovat ajaneet miinoihin... Tyytyväisesti muhoillen pojat katoavat vaaran laelta synkeään saloon, vänrikki tarkistaa kompassistaan suunnan ja paluumatka alkaa.

Pieni suomalainen partio oli iskenyt kuin ilves ja kadonnut kuin haamu.

Meidän päävoimiamme ainoan etappitien varrella vihollinenkin pääsi joskus tekemään pahojaan. Elokuussa yöt olivat jo niin silmän läpäisemättömän pimeitä, että vihollisen partiot saattoivat hiipiä tielle asti. Mikä voima riittäisi vartioimaan 170 km:n pituista tietä Suomen rajalle asti!

Erään kerran vihollispartio räjäytti kaksi puhelinpylvästä. Kun meidän miehiämme ajoi paikalle, löysivät he maantiestä neljä miinaa sekä valmiit kuopat seitsemää muuta varten. Miinat ennätettiin poistaa, ennenkuin autoille tuli mitään vahinkoja. Toisen kerran räjähti muuan siltarumpu juuri erään automme nokan edessä. Kolmannen kerran tulitettiin metsästä konepistoolilla ohiajavaa kuorma-autoa, josta särkyi etulyhty ja jonka konepeltiin tuli muutamia reikiä. Tällaisia tuliyllätyksiä tienvierustan pimeydestä sattui muulloinkin. Kaksi kertaa joutui mm. lomalta palaavia sotilaita kuljettava kuorma-auto sellaisen kohteeksi. Kummallakin kerralla kaksi miestä sai kuolettavan osuman.

Näissä töissä hääriviä partioita oli mahdotonta saada nitistetyiksi. Ne liikkuivat öisin ja katosivat päivän sarastaessa salaisiin lymypaikkoihinsa. Kerran luutnantti Leskinen oli partioineen vainuamassa vihollisen jälkiä. Hän löysikin vihollispartion n. 6 km:n päässä tiestä iltahämärissä. Se oli varmaan juuri silloin tulossa taas tielle päin. Suomalaisia oli yksi ryhmä. Se ryhtyi tulitaisteluun, mutta vihollisia oli ainakin joukkueen verran ja ne ryhtyivät saarrostaamaan pientä partiotamme. Tihenevän pimeyden turvin miehemme pääsivät irtautumaan taistelusta. Ilokseen he kuulivat, kuinka naapurit vielä pitkän aikaa sen jälkeen ampuivat toisiaan!

Tämän jälkeen oli jonkin aikaa hiljaisempaa, kunnes taas erään illan suussa kuulimme selvää käen kukuntaa eräältä suunnalta. Käkikö kukkuisi elokuun loppupuolella? Se tuntui uskomattomalta. Kukuntaan vastasi kolme kukahdusta viistosti edellisten suuntien väliltä. Olimme kuulleet partiomiehiltämme jo ennen, että venäläiset käyttivät kukkumista partioittensa yhteysmerkinä, jonka avulla ne suunnistivat toistensa läheisyydessä. Näistä kukkumisista päätellen olimme siis joutumassa majapaikassamme selvään mottiin. Vartioita lisättiin, mutta yö sujui rauhallisesti. Vasta seuraavana yönä tavattiin vihollissotilas hiiviskelemässä aivan leirialueen laitimmaisten teltojen luona, mutta hän pääsi livahtamaan vartiomieheltä karkuun. Seuraavana päivänä löydettiin n. 5 km:n päästä haavoittunut ja lopen uupunut vihollisluutnantti, jonka arvelimme olevan peräisin Leskisen kohtaamasta partiojoukkueesta. Hän ja hänen toverinsa siellä korven pimennossa vielä elokuussakin kukkuivat. Se keino oli jo ilmeisesti pahasti vanhentunut ja paljasti meille vain partioiden liikkumissuunnat.

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

julisti viime numerossaan kirjoituskilpailun lukijoilleen. Kilpailun tarkoituksena on innoittaa tapahtumissa mukana eläneitä panemaan paperille mielenkiintoisia elämyksiään ja kokemuksiaan sotiemme päiviltä.

Kilpailu päättyy ensi marraskuun 30. päivänä, jolloin viimeistään kilpakirjoitukset on postitettava toimitukselle. Ensimmäiset kilpailuun osallistuvat kirjoitukset ovat jo tulleet.

Tässä yhteydessä toimitus tahtoo huomauttaa, että myöskin lottatehtävissä mukana olleiden, sotilaskotisarten ja sairaanhoitajattarien kuvat ovat erittäin tervetulleita kilpailuun. Moninaisia ja mielenkiintoisia ovat myöskin ne vaiheet, joihin he joutuivat osallistumaan.

TOISTAMME VIELÄ KILPAILUN OHJEET:

1. palkinto 10.000 markkaa,
  2. palkinto 8.000 markkaa,
  3. palkinto 6.000 markkaa.
- 12 palkintoa, kukin 3.000 markkaa

Rahapalkintoina jaetaan siis yhteensä 60.000 mk.

Rahapalkintojen lisäksi jaetaan lohdutus-palkintoina vielä 15 lehtemme v:n 1958 vuosikertaa hyväksytyille, mutta palkitsematta jääneille kirjoittajille.

Palkintojen lisäksi maksetaan julkaistuista kirjoituksista tavanmukainen kirjoituspalkio.

Kirjoituskilpailussa noudatetaan seuraavia ohjeita:

1. Kuvattujen tapahtumien tulee ehdottomasti olla tosiasioihin perustuvia.
2. Kirjoituksesta tulee ilmetä tapahtum aika mieluummin päivän tarkkuudella, paikakunta, joukko-osasto (yksikkö), Mainittakoon siinä mahdollisuuksien mukaan myöskin tapahtumiin ratkaisevasti vaikuttaneiden henkilöiden nimet.

3. Kirjoitusten sopivin pituus on noin 1.500—3.000 sanaa, eli 2-4 lehtemme sivua.

4. Kirjoitukset pyydetään merkitsemään nimimerkillä. Oikea nimi, sodanaikainen ja nykyinen sotilasarvo, nykyinen siviiliarvo sekä tarkka osoite liitetään suljetussa kuoressa kirjoituksen mukaan.

5. Kilpailuun voi sama henkilö lähettää useammankin kirjoituksen.

6. Tapahtumiin liittyvät valokuvat ovat erittäin tervetulleita. Niiden julkaisemisesta suoritetaan korvaus.

7. Kilpailuun osallistuvien kirjoitusten tulee olla postitettu toimitukselle, osoite: Munkkiniemi, Dosentintie 2, viimeistään 30. 11. 1957. Kilpailun tulos julkaistaan lehtemme tammi-kuun numerossa.

8. Kilpailun arvostelulautakunnan muodostaa lehtemme toimituskunta.

”Kansa taisteli — miehet kertovat” toivo kirjoituskilpailuunsa runsasta osanottoa, onhan aiheen valinta vapaa ja tapahtumia runsain mitoin kuvattaviksi.

Malja hävittäjäalentäjille

Syys-lokakuussa 1941 jouduin Suomen Marsalkan luokse päivällisille Mikkelin Klubiin.

Pöydän ääressä oli tavanmukainen kantajoukko, vain minä olin vieras. Istuuduttuamme pöytään ja alettua syödä alkupaloja kutsuttiin Päämajan ulkomaanjaoston silloinen päällikkö eversti Melander puhelimeen.

Hetken kuluttua hän palasi, pysähtyi ovelle ja ilmoitti:

— Herra Marsalkka, Rukajärven suunnalla on käyty ilmataistelua, jonka aikana kahdeksan suomalaista hävittäjää ampui alas kahdeksantoista venäläistä pommituskonetta ilman omia tappioita.

Marsalkka katsahti eversti Melanderiin sanoen:

— Olemme vasta alkupaloissa. Eikö eversti jaksanut säästää uutistaan jälkiruoaksi?

Nämä Marsalkan sanat saivat aikaan lievän hämingin aterioivien keskuudessa. Keskustelu tyrehtyi eikä enää oikein päässyt vauhtiin.

Päästiin sitten jälkiruokaan. Kun se oli tuotu pöytään, kääntyi Marsalkka nuoremman adjutantinsa puoleen:

— Onko Teillä sitä hyvää portviiniä varastossa?

— Ei ole, Herra Marsalkka.

— No mihin se on joutunut?

— Herra Marsalkka, kyllä se on käytetty tässä pöydässä.

— Onko sitten hyvää madeiraa varastossa?

— Ei ole sitäkään, Herra Marsalkka.

— Onko sekini käytetty tässä pöydässä?

— Kyllä on, Herra Marsalkka.

— No mitä Teillä siellä sitten on?

— Herra Marsalkka, sherryä meillä kyllä on.

— Onko se kuivaa sherryä? Tuokaa sitä!

Lasit tuotiin pöytään, ja kun sherry oli niihin kaadettu, sanoi Marsalkka eversti Melanderille:

— No, eversti Melander, montako niitä suomalaisia hävittäjiä oli?

— Kahdeksan, Herra Marsalkka.

— Ja paljonko oli venäläisiä pommikoneita?

— Kahdeksantoista, Herra Marsalkka.

— Eikä omia tappioita ollut?

Vastauksen saatuaan Marsalkka sanoi:

— Voimme siis todeta, että kahdeksan suomalaista hävittäjää on ampunut alas kahdeksantoista venäläistä pommituskonetta ilman omia tappioita. Onko asia näin?

Myöntävän vastauksen saatuaan Marsalkka lisäsi:

— Tämän päälle meidän kannattaa juoda malja!

Niin tehtiin, ja päivällisen koko loppuajan liikui keskustelu vain tässä Rukajärven menestyksellisessä ilmataistelussa.

Leo Ekberg

Suosikaa

PARA

valmisteita

KUMITEOLLISUUS OSAKEYHTIÖ

TAMPERE

Tuotanto

Maakunnallinen suurliike, joka
palvelee laajaa asiakaspiiriä

— 103 myymälää

— 11 ravintolaa

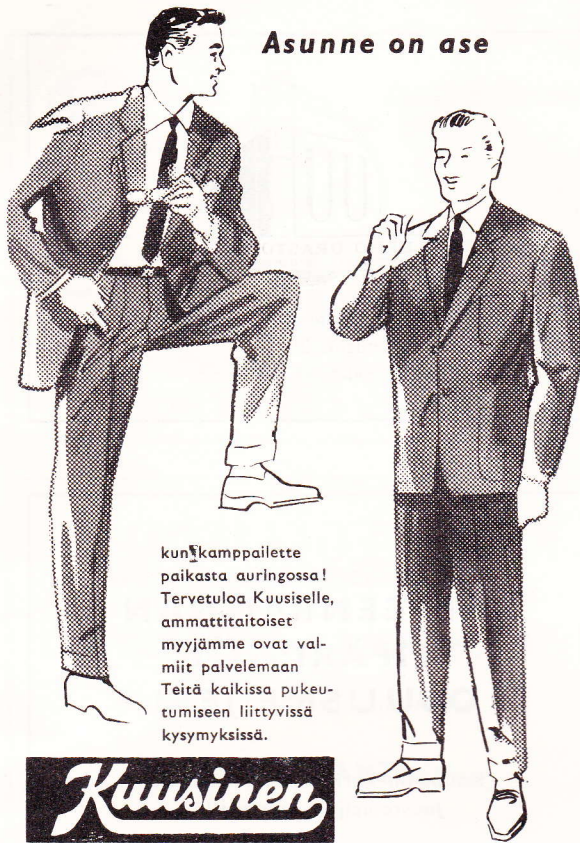
— suurleipomo

— pesula

— säästökassa

Tuotanto

toimipaikkoja Tampereella ja ympäristöpitäjissä

Asunne on ase

kunⁿⁱkamppaillette paikasta auringossa! Tervetuloa Kuusiselle, ammattitaitoiset myyjämme ovat valmiit palvelemaan Teitä kaikissa pukeutumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kuusinen

HELSINKI — TAMPERE — TURKU — OULU — KUOP.O

SAHATTUA, HÖYLÄTTYÄ JA VEISTETTYÄ PUUTAVARAA, VANERIA JA RIMALEVYÄ LAATIKKOLAUTOJA SELLULOOSAA PUUHIOKETTA PUUTALOJA PUUJAUHOA KONEITA KALKKIA LAIVOJA

PORI
LAHTI
RAUMA
VALKO
JOENSUU
SUOLAHTI
REPOSAARI
LIEDAKKALA
SAVONLINNA
MARTINNIEMI
LAPPEENRANTA

RAUMA-REPOLA Oy
PÄÄKONTTORI
HELSINKI, KLUUVIKATU 8, PUH. 13100

TILATKAA LEHTEMME ENSI VUODEKSI

”KANSA TAISTELI — miehet kertovat” lähestyy ensimmäisen vuosikertansa päätöstä. Seuraava numeromme — itsenäisyyspäiväksi ilmestyvä — on tämän vuoden viimeinen. Kuluneen puolen vuoden aikana on lehtemme saanut osakseen tunnustusta ja menestystä. Tilaajamäärä ja irtonumerolevikki on ylittänyt rohkaimmatkin toiveet. Lehden julkaisemista pidetään kaikkialla aloitteena, jollaista on kauan kaivattu ja odotettu.

Ensi vuonna lehtemme ilmestyy keran kuussa, kuitenkin niin, että kesällä ja itsenäisyyspäiväksi julkaistaan kaksoisnumerot. Koko vuoden, siis kymmenen erillisen numeron, tilaushinta on vain 600 markkaa. Puolen vuoden tilausmaksu on 350 markkaa. Lehti voidaan tilata asiamiehiltämme, postitoimipaikoista tai suoraan konttorista käyttämällä oheista kuponkia.

Kiiruhtakaa tilaamaan ajoissa!

KANSA TAISTELI — miehet kertovat

Tilauskonttori, Helsinki, Korkeavuorenkatu 28

Tilaan lehden ”KANSA TAISTELI — miehet kertovat” vuodeksi 1958. Tilaushinnan 600 mk olen maksanut posti-siirtotilille 94941.

Nimi .....

.....

Osoite .....

.....

Äiti,
osta
OULULAISEN
korppua
hampaiden herkkua!

Munkkiniemi
Perustie 28
Puhelin 482604

LAPPEENRANNAN YMPÄRISTÖN OSUUSMEIJERI

Kauppameijeri Lappeenrannassa
Juustomeijeri Luumäellä

VARATTU

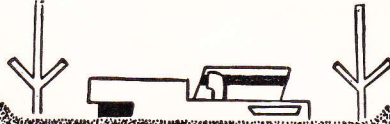

5152

OULU
JALANDERCO

Suomen laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiltä

Suomen hiihtakauppiait-
ten yhdistyksen jäsen

A. JALANDER & Co OY

LAIVANSERVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

100 v. panimoteollisuutta

LAPPEENRANTA - LAURITSALA OY

Mallas- ja virvoitusjuomatehdas

LAPPEENRANTA

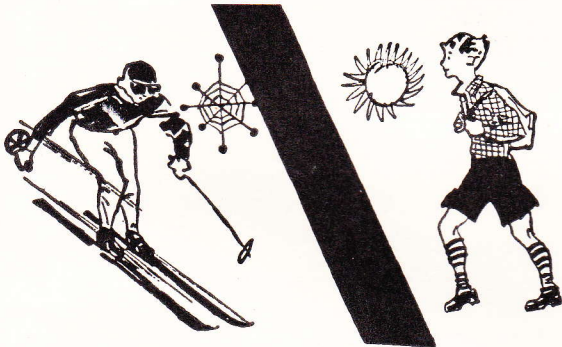
Korsu se on meilläkin

NUUTTI GRILLI

Lahti Vesijärvenkatu 22

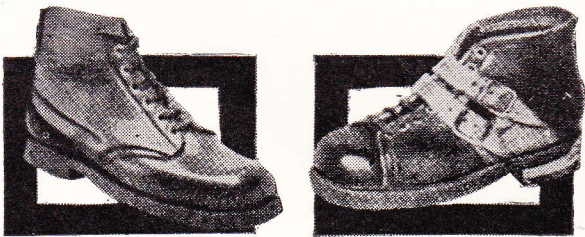
Tervetuloa

K. O. KNUUTTILA

Kunnon ulkoilu vaatii kunnon kengät

Pallas-pikisaumat

Hiihdittävä tasamaalla tai tuntureilla ja kävelittepä kuu-
villa kankailla tai märillä mailla — aina paras jalkine on
Pallas-pikisauma-hiihtokenkä. Jokaiseen tarkoitukseen oma
mallinsa jäykkäpohjaisista slalom-kengistä joustavan mu-
kaviin retkeilykenkiin.

Oy Werner Hacklin

Ahtausliike

Hoitaa kaikkia alaan kuuluvia tehtäviä.

Suurin paikkakunnalla.

MÄNTYLUOTO, REPOSAARI ja MERIKARVIA

KORVAAMATON LÄÄKEAINE ON ELÄVÄ VERI

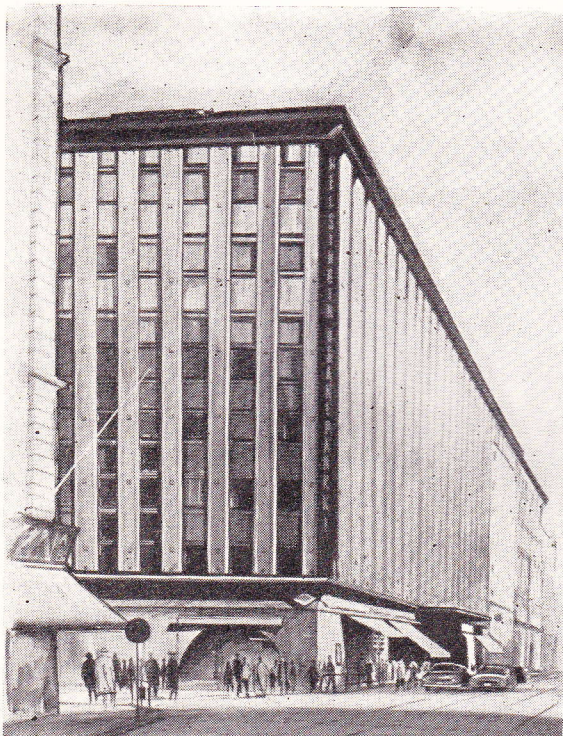
Huolehdi sinäkin siitä, ettei se loppu kesken
sairaaloistamme

Veripalvelumerkki —
terveen ihmisen
aatelimerkki

SUOMEN PUNAISEN RISTIN VERIPALVELU

PIENI VAIVA — HYVÄ MIELI

Helsingin Osakepankki

TALLETUSPANKKI — LIIKEPANKKI
89 konttoria

Irtonumero 70 mk

TAMPELLAN Tampereen Konepaja

Perustettu 1842

Riistapolulla ja ampumaradalla

pääsette tuloksiin
VIHTAVUOREN
ampumatarvikkeilla

- **RUUTEJA** kiväärin (L 17), metsästyskiväärin (L 295 ja L 400), pistoolin ja haulikon patruunoihin.
- **NALLEJA** kiväärin (n:o 2 ja 4), pistoolin (n:o 6) ja haulikon (pata-, risti- ja ruutunallit) hylsyihin.
- **VÄLITULPPIA** haulikonpatruunoihin, kal. 12 ja 16.
- **ETU- ja VÄLILAPPUJA** haulikonpatruunoihin, kal. 12 ja 16.
- **HAULIKONHYLSYJÄ** 12/65, 12/70, 16/65, 16/70, risti- ja ruutunallilla.
- **HAULIKONPATRUUNOITA** 12/65, 12/70, 16/65, 16/70, risti- ja ruutunallilla.

RIKKIHAPPO

JA SUPERFOSFAATTITEHTAAT OY

Sanoma Oy. Helsinki 1957.